

Linjiila Iisaa mo Matta winndi

*Haala maamiraaɓe Iisaa
(Lukka 3.23-38)*

¹ Inan binndi kollooji inde maamiraaɓe Iisaa Almasiihu, dimaado ley lenyol Daawda, taan Ibrahiima:

² Ibrahiima rimi Isiyaaka.

Isiyaaka rimi Yaakuuba.

Yaakuuba rimi Yahuuda e minyiraaɓe muudum.

³ Yahuuda rimi Fares e Sera. Been ngoni ɓe o rimdi e Tamar.

Fares rimi Hesruuna.

Hesruuna rimi Aram.

⁴ Aram rimi Aminadaabu.

Aminadaabu rimi Naasuuna.

Naasuuna rimi Salmon.

⁵ Salmon rimi Bo'as, mo o rimdi e Rahabu.

Bo'as rimi Obet, mo o rimdi e Ruttu.

Obet rimi Yesa.

⁶ Yesa rimi Daawda kaananke oon.

Daawda rimi Suleymaana. Oon woni mo o rimdi e dee Uriya-no.

⁷ Suleymaana rimi Robo'am.

Robo'am rimi Abiya.

Abiya rimi Asa.

⁸ Asa rimi Yosafat.

Yosafat rimi Yoram.

Yoram rimi Usiya.

⁹ Usiya rimi Yotam.

Yotam rimi Akas.
Akas rimi Hesekiya.

¹⁰ Hesekiya rimi Manasa.

Manasa rimi Amon.
Amon rimi Yosiya.

¹¹ Yosiya rimi Yekoniya e minyiraaḅe muudum.
Dum hawrii e jamaanu mo Alhuudiyankooḅe
njaalanoo, njaaraa Baabiila.

¹² Caggal 6e njaaraama Baabiila,
Yekoniya rimi Seyaltiyel.
Seyaltiyel rimi Sorobabel.

¹³ Sorobabel rimi Abiihudu.
Abiihudu rimi Eliyakim.

Eliyakim rimi Asoro.

¹⁴ Asoro rimi Sadok.
Sadok rimi Akim.
Akim rimi Eliyuda.

¹⁵ Eliyuda rimi Eliyasar.
Eliyasar rimi Mattan.

Mattan rimi Yaakuuba.

¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufi, jom suudu
Mariyama.

Mariyama woni inna Iisaa bi'eteedo Almasiihu
oon.

¹⁷ Ndelle dum hawrii e jamaanuujii sappo e nay
illa Ibrahiima faa yottii Daawda. Illa e Daawda
faa yottii nde Alhuudiyankooḅe konanoo njaaraa
Baabiila ndeen fu, wo jamaanuujii sappo e nay
hawrata. Woodi du, illa nde Alhuudiyankooḅe
konanoo njaaraa Baabiila faa garol Almasiihu
ndeen, wo jamaanuujii sappo e nay hawrata.

Haala rimeede Iisaa Almasiihu
(Lukka 2.1-7)

¹⁸ Inan no Iisaa Almasiihu rimiraa: Mariyama inniiko oon wo kaɓɓanaado Yuusufi. Ammaa fadde makko e suddeede, tawi o reedirii saabe baawde Ruuhu Ceniido.

¹⁹ Yuusufi kaɓɓando mo oon wo neddo ponndi-tiido, yidaa semtinde mo, anniyake fiirtude kaɓɓal ngaal e suuraare.

²⁰ Nde o miilotonoo dum ndeen, maleyka Joomiraado wari to makko ley koydol, wi'i mo:

—Yuusufi, taan Daawda, taa hulu ɓanɗude Mariyama, sabo ɓinngel ngel saawi ngeel e Ruuhu Ceniido yuuri.

²¹ O riman biɗɗo gorko. Inndiraa mo Iisaa, sabo wo kanko hisinta yimɓe makko e hakkeeki muɓɓen.*

²² Dum fuu, dum wadii faa haala ka Laamɗo yottini annabaajo kaan tabita nde wi'unoo:

²³ «Surbaajo mo anndaa gorko reedan,
rima biɗɗo gorko.

O inndirte Imanuwel.»†

Maanaa innde ndeen wo: «Laamɗo ina wondi e meeden».

²⁴ Nde Yuusufi finunoo ndeen, wadi no maleyka Joomiraado wi'iri dum noon. O ɓanɗi Mariyama,

²⁵ ammaa o wondaay e muudum faa rimi biɗɗo gorko. Yuusufi inndiri biɗɗo oon Iisaa.

2

No jom'en anndal ngardi faa ndaara Iisaa

* **1:21** Innde **Iisaa** ndeen, e ley Ibraninkoore wo Yoosuwa. Inde fiirta «Joomiraado wo kisinoowo». † **1:23** Esaaya 7.14.

¹ Iisaa rimaama Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en anndal yuuri lettugal, ngari Urusaliima.

² Nde 6e ngarnoo ndeen, 6e mbi'i:

—Toy kaananke Alhuudiyankoo6e dimaado joonin oon woni? Min nji'ii hoodere makko 6angii lettugal, min ngarii sujidande mo.

³ Nde Hirudus kaananke oon nannoo ɗum fu, huli, kam e yim6e Urusaliima fuu.

⁴ O noddi hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta 6een fuu, o yami ɗum'en toy Almasiihu oon jeyi rimeede.

⁵ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabo inan ko annabaajo winndunoo:

⁶ «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya, tannyoral a wanaa wuro famaro hakkunde gure Yahuudiya mawɗe deen.

Sabo ardotoodo yuuran e maada, garoowo faa dura yim6e am, Israa'iilankoo6e.»*

⁷ Ndeen Hirudus noddi jom'en anndal 6een e cuncukka, yami 6e wakkati mo hoodere ndeen 6angi. Be paamini mo.

⁸ Caggal ɗuum, o neli 6e Baytilaama. O wi'ii 6e:

—Njehee, kumpitowodon kabaaru cukalel ngeel faa tannyoron. Si on nji'ii ngel fu, ngaron kumpiton kam faa miin du mi yaha, mi sujidanowa ngel.

⁹ Nde 6e nannoo ko kaananke oon haali ɗuum ndeen, 6e ndilli. Hoodere nde 6e njiinoo lettugal ndeen ardii 6e yaade. Nde ardii 6e faa nde yottii ɗo cukalel ngeel woni ɗoon, de nde darii.

* 2:6 Mika 5.1.

¹⁰ Ko 6e nji'i hoodere ndeen duum, 6e ceyii seyo manngo sanne.

¹¹ Be naati ley suudu nduun, 6e nji'i cukalel ngeel e inniigel Mariyama. Be kippii e leydi, 6e kujidani ngel. Be njaltini gineeji maɓɓe, 6e teddiniri ngel kanje e sii uurdi mbelndi e ɗakke uurde bi'eteede miiri.

¹² Caggal duum, Laamɗo gongini 6e ley koyɗol taa 6e njeccoo to Hirudus. Ndelle 6e kootiri leydi maɓɓe laawol gonngol.

No Yuusufi doggiri suudowii leydi Misira

¹³ Nde jom'en anndal 6een ndillunoo fu, ma-leyka Joomiraado wari e Yuusufi ley koyɗol, wi'i dum:

—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muudum, ndogga njahaa Misira. Keddoɗaa toon faa nde mbi'oyamaami ngartaa. Sabo Hirudus filoto cukalel ngel faa wara ngel.

¹⁴ Yuusufi ummii jemma, hooyi cukalel ngeel e inniigel, de 6e ndilliri Misira.

¹⁵ O heddi toon faa Hirudus maayi, faa haala ka Laamɗo yottini annabaajo kaan tabita nde wi'unoo:

«Mi noddii ɓiyam wurtoo ley Misira.»†

No Hirudus wardi sukaaɓe Baytilaama

¹⁶ Nde Hirudus faamunoo jom'en anndal 6een njambake dum ndeen, tikki sanne. O yamiri cukaloy ngoroy Baytilaama e ɗakkol muudum fuu mbaree, gilla keccoy faa ngadukoy duuɓi ɗiɗi. O wadii dum fodde wakkatiji ɗi jom'en anndal 6een kokki mo diin.

† **2:15** Hoseya 11.1.

17 Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan tabitiri nde wi'unoo:

18 «Wullaango nanaama ley wuro Rama, bojji e uumaali duudfi:

Rahiina‡ ina woya cukaloy muudum, jaɓaay berndem waaltinee, sabo koy keddaaki.»§

No Yuusufi wartiri leydi Israa'iila

19 Caggal maayde Hirudus, maleyka Joomiraado wari e Yuusufi to leydi Misira toon e ley koydol,

20 wi'i dum:

—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muudum, njeccodon leydi Israa'iila, sabo yidunooɓe warude suka oon been maayii.

21 Yuusufi ummii, hooyi cukalel ngeel e inniigel, 6e kooti leydi Israa'iila.

22 Ammaa o nanii Arkalaawu loomtii bammum Hirudus, laamake leydi Yahuudiya, de o huli yahude toon. O sappaa e ley koydol faa o yehi leydi Galili.

23 O hodowi wuro wi'eteengo Nasaraatu. Noon dum laatorii faa ko annabaabe mbi'unoo dum tabita: «O wi'ete Nasaraatuujo.»

3

No Yaayaa waajorii

(Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

1 E jamaanu oon, Yaayaa lootoowo lootal batisima ɓangi. Imo gooyna ley ladde Yahuudiya, imo wi'a:

2 —Tuubee, sabo laamu Laamdo ɓadake.

‡ **2:18** *Rahiina* woni jom suudu Yaakuuba mo yimɓe Israa'iila njogorii hono inna muɓɓen. § **2:18** Yeremiya 31.15.

³ Oon woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wi'unoo:

«Daande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraado,

ndartinee dati makko!»*

⁴ Yaayaa ina bornii kaddungal canyiraangal leeḅi geeloodi, ina haḅḅii kaḅḅorgol nguru. Nyaamdu makko wo baḅḅatti e njuumndi ladde.

⁵ Yimḅe yuuri Urusaliima e leydi Yahuudiya e ser-aaji gooruwol Urdun fuu, ngari to makko.

⁶ Iḅe kaalta hakkeji maḅḅe, de Yaayaa ina loota ḅe lootagal batisima† ley gooruwol Urdun.

⁷ Ko o yi'i Farisa'en e Saduki'en heewḅe na ngara faa lootee lootagal batisima duum, o wi'i dum'en:

—Onon ḅiḅḅe bolle! Moy sappani on ndoggon tikkere Laamdo waroore?

⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubugol.

⁹ Taa koolodon on kisan saabe wo on taaniraaḅe Ibrahiima. Sabo mido wi'a on: Laamdo ina waawi waylitinde kaaye de laatoḅ ḅiḅḅe Ibrahiima!

¹⁰ Joonin, jammberere yeptaama faa soppa dadi ledde. Ndelle, lekki fuu ki rimataa ḅiḅḅe lobbuḅe, soppete, faddee ley yiite.

¹¹ Miin, ndiyam lootirammi on batisima faa hollita on tuubii. Ammaa garoowo caggal am oon, kam ḅuri kam baawde. Mi fotaay fay ḅortude dum pade muudum. Oon lootirta on batisima Ruuhu Ceniido e yiite.

* **3:3** Esaaya 40.3. † **3:6** Do wi'ete **lootagal batisima** dow haala batisima Yaayaa fu, **lootagal tuubu** maa *mutineede* du na wi'ee.

¹² O segilake faa o yaroo nyaamri makko faa laaɓa. O hawrundura nyaamri makko ley beembal, de nyaande ndeen o wuldan ɗum yiite nge nyifataa.

*No Iisaa lootiraa lootagal batisima
(Marku 1.9-11, Lukka 3.21-22)*

¹³ Wakkati oon, Iisaa yuuri Galili, wari gooruwol Urdun to Yaayaa, faa Yaayaa loota ɗum lootagal batisima.

¹⁴ Ammaa Yaayaa muuyi salaade ɗum, wi'i mo:
—Aan haani lootude kam. De noy ngardataa to am, miin, faa mi loote?

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Accu ɗum laatoroo noon joonin, sabo noon kaanden hiɓɓinirde ko dartii fuu.

Ndeen o jabi.

¹⁶ Nde Iisaa lootanoo, ina wurtoo ndiyam ɗaam fu, wakkati oon pay kammu omtii. O yi'i Ruuhu Laamɗo ina jippoo hono wuugaandu, ina wara dow makko.

¹⁷ Wakkati oon du, daande yuuri dow kammu, wi'i:

—O woni Biyam mo korsinmi, mo ceyortoomi.

4

*No Ibiliisa jarriborii Iisaa
(Marku 1.12-13, Lukka 4.1-13)*

¹ Wakkati oon, Ruuhu Laamɗo yaari Iisaa ley ladde, faa Ibiliisa jarriboo mo.

² Iisaa wadi balde capande nay ina suumii jemma e nyalooma fuu. Caggal ɗuum, o yolbi.

³ Ndeen, Jarribotoɗo oon ɓattitii mo, wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, yamir kaaye de laatoo nyaamdu.

⁴De Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan neddo wuurdata. Ko neddo wuurdata dey, wo e haala fuu ka Laamdo haali.»*

⁵Caggal duum, Ibiliisa yaari mo Urusaliima ngalluure seniinde ndeen, darni mo dow to buri toowde e suudu dewal mawndu,

⁶wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, fittu njippodaa e leydi. Sabo ina winndaa: «Laamdo yamiran maleyka'en muudum nja66e e juude mu66en taa koyngal maa fiyoo e hayre.»†

⁷Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa katin: «Taa ndaartinda Laamdo, Joomiraado maa.»‡

⁸Katin Ibiliisa yaari mo dow waamnde toownde sanne, holli mo laamuuji adunaaru fuu e darja mu66en,

⁹wi'i mo:

—Mi hokkete dum do fuu si a hippake, a sujidanii kam.

¹⁰Iisaa wi'i mo:

—Woddam Seydaani! Sabo ina winndaa: «Wo Laamdo Joomiraado maa kaandaa sujidande, kam tan kaandaa rewude.»§

¹¹Ndeen Ibiliisa seli mo. Wakkati oon, maleyka'en ngari to makko, ina ngollana mo.

*No Iisaa fuddiri golle muudum ley Galili
(Marku 1.14-15, Lukka 4.14-15)*

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3. † **4:6** Jabuura 91.11-12. ‡ **4:7** Fillitagol Tawreeta 6.16. § **4:10** Fillitagol Tawreeta 6.13.

¹² Nde Iisaa nannoo Yaayaa uddaama ley kasu ndeen, o yeccii leydi Galili.

¹³ Ammaa o joodaaki Nasaraatu katin, de o hodowi Kafarnahum wuro dakkiingo maayo ley leydi Jabulon, kam e Naftali.

¹⁴ Dum wadii faa haala ka annabi Esaaya haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:

¹⁵ «Leydi Jabulon e leydi Naftali
dow laawol jahoowol maayo manngo,
caggal Urdun,

ley leydi Galili,
joonnde yimbe be nganaa Alhuudiya'en,

¹⁶ yimbe wonbe e nimre
nji'ii annoora mawdo.

Wuurbe e ley leydi nibbundi nimre maayde,
annoora yaynanii dum'en.»*

¹⁷ Gilla ndeen, Iisaa fudfi waajaade ina wi'a:
—Tuubee, sabo laamu Laamdo badake.

*No Iisaa noddiri taalibaabe arandeebe
(Marku 1.16-20, Lukka 5.1-11)*

¹⁸ Iisaa ina yaha hunnduko maayo Galili, de yi'i sakiraaabe dido, Simon bi'eteedo Piyeer e sakiike mum Andre. Ibe padda filiiji maabe ley maayo ngoon. Wo be nanngoo be liyyi.

¹⁹ Iisaa wi'i be:
—Njokkee kam, mi wadan on filotoobe yimbe.

²⁰ Wakkati oon be njoppi filiiji maabe diin, be njokki mo.

²¹ O yehi yeeso, o yi'i katin sakiraaabe dido woobe, Yaakuuba e Yuhanna, biibe Jebede. Kam'en e

* **4:16** Esaaya 8.23-9.1.

baaba muɓɓen Jebede ina ngoni ley laana, ina moyyintina filiiji muɓɓen. O noddi dum'en.

²² Wakkati oon pay, ɓe njoppi laana kaan, ɓe njoppi baabiiɓe du, ɓe njokki mo.

*No Iisaa waajorii e no selliniri yimɓe
(Lukka 6.17-19)*

²³ Iisaa yiiltii ley leydi Galili fuu. Imo waa-joo e ley cuudi maɓɓe baajordi, imo gooyna Kabaaru Lobbo haala laamu Laamɗo, imo danna sii nyawuuji e male fuu.

²⁴ Kabaaru makko sankitii ley leydi Siiriya fuu. Yimɓe na ngadda nyawɓe nyawuuji feere feere e male fuu to makko. Woɓɓe wo wondaɓe e ginnaaji, woɓɓe jom'en dabidabiije, woɓɓe du wo jom'en balli-mbaatudɗi. O danni dum'en.

²⁵ Jamaa keewɗo sanne jokki mo. Wo ɓe yuuruɓe Galili e leydi mbi'eteendi Galluuje Sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal gooruwol Urdun.

Waaju Dow Waamnde

(Suuraaji 5 - 6 - 7)

5

(Lukka 6.20-23)

¹ Iisaa yi'i jamaa keewɗo oon de yeenji dow waamnde, joodii. Taalibaaɓe muudum been ɓattitii dum.

² O fuddi waajaade ɓe, o wi'i:

³ —Barke woodanii annditinɓe yonkiiji muɓɓen ina lokkiɗi,
sabo kamɓe njeyi laamu Laamɗo.

⁴ Barke woodanii suniiɓe,
sabo Laamɗo waaltinan ɓerde muɓɓen.

⁵ Barke woodanii leeyinkiniibe,

- sabo kambe ndonata adunaaru.
- ⁶ Barke woodanii filotoobe fonnditaare hono no yolbuɓe e domɗuɓe pilortoo neema, sabo be kaaran, be domɗitan.
- ⁷ Barke woodanii yurmotoobe, sabo Laamɗo yurmoto be.
- ⁸ Barke woodanii laaɓuɓe berɗe, sabo be nji'an Laamɗo.
- ⁹ Barke woodanii waddoobe jam, sabo be noddirte ɓiɓɓe Laamɗo.
- ¹⁰ Barke woodanii torraabe saabe fonnditaare, sabo kambe njeyi laamu Laamɗo.
- ¹¹ Barke woodanii on si yimbe mbonkake on, torrii on, njowii on sii bonanda fuu saabe am.
- ¹² Ceyee, mbeltee, sabo mbarjaari mawndi ina doomi on dow kammu. Sabo hono noon annabaabe artiibe on been torriraa.

*Haala lamɗam e annoora
(Marku 9.50, Lukka 14.34-35)*

¹³ —Onon, wo on lamɗam adunaaru ndu. Ammaa si lamɗam selii lamsude, ɗume lamsinta ɗam katin? ɗam nafataa fay huunde! ɗam faddete yaasin, yimbe njaaɓa ɗam.

¹⁴ Wo on annoora adunaaru. Ngalluure nyiɓaande dow waamnde waawaa suudaade.

¹⁵ Fay gooto huɓɓataa lampal, de hippa ɗum kaakol. Ko wadata dey, ɓilan ngal, ngal yaynana gondo e suudu nduun fuu.

¹⁶ Hono noon annoora moodon haani yaynirde yeeso yimbe, faa nji'a gollleeji lobbi di ngadoton, de njetta Baaba moodon gondo dow kammuuli oon.

No Iisaa jannginiri haala Tawreeta

17 –Taa cikkee mi warii faa mi itta jamirooje Tawreeta naa haala annabaabe. Mi waraay faa mi itta dum. Mi warii faa mi hiɓɓina dum.

18 Goonga kaalanammi on: sini kammu e leydi ina keddii, fay toɓɓel maa masel tosataake ley Tawreeta faa dum fuu dum tabita.

19 Dum le, boofudo ko buri fuu famɗude e jamirooje deen, de janngini woɓɓe faa ngada noon, joomum laatoto burɗo famɗude e laamu Laamɗo. Ammaa neddo fuu jokkudo Tawreeta oon, de janngini woɓɓe ngada noon, joomum laa-toto mawɗo e laamu Laamɗo.

20 Sabo mido haalana on: si on buraay janngi-noobe Tawreeta e Farisa'en fonnditaare fu, on naatataa e ley laamu Laamɗo.

Haala tikkere

21 –On nanii maamiraaɓe meeden been mbi'anooma: «Taa waɗu war-hoore, gaɗudo war-hoore fuu ina haani sareede.»*

22 Miin kaa mido wi'a on: tikkando sakiike muudum fuu, ina haani sareede. Bi'udo sakiike muudum wo cuubaado fu, ina jeyi darneede yeeso sariya laamu. Katin du, neddo fuu biido mo wo o jiiɓiido, ina haani naatude yiite jahannama.

23 Ndelle, si a warii e hirsirde faa ngada sadaka, de miccitidaa wakkati oon sakiike maa ina joganii maa ko metti,

24 njoppaa sadaka maa oon doon, njahaa njaa-fundurowaa e sakiike maa oon tafon, ndeen ngartaa ngadaa sadaka maa oon.

25 Si a haɓii e goddo, de oɗon njaada sariya fu, karoɗaa ndewritaa e joomum fadde moodon

* 5:21 Wurtagol 20.13.

yottaade, taa o watte e juude carotoodo, de oon watte e junngo doomoowo kasu, de uddedaa e kasu.

²⁶ Goonga kaalanammi on: abada a wurtataako si a yobaay ko ndewetedaa duum faa laa6i.

Haala jeenu

²⁷ —On nanii wi'anooma: «Taa wadu jeenu!»†

²⁸ Miin kaa mido wi'a on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley bernde mum.

²⁹ Ndelle, si yitere maa nyaamre luttinte, ittu nde, paddaa nde to woddi! Ceedaa e tergal maa gootal buri moyyande ma diina banndu maa nduun fuu faddee e jahannama.

³⁰ Si junngo maa nyaamo luttinte, tayu ngo, paddaa ngo to woddi: ceedaa e tergal maa gootal buri moyyande ma diina banndu maa nduun fuu naata jahannama.

Haala ceergal

(Matta 19.9, Marku 10.11-12, Lukka 16.18)

³¹ —Wi'anooma katin: «Ceerudo deekum fuu, hokka dum talkuru ceergal.»‡

³² Miin kaa mido wi'a on: neddo fuu ceerudo deekum de tawi o wanaa jeenoowo, si o banjowaama, gorko ceerudo mo oon wadii mo jeenoowo. Neddo fuu banjudo debbo ceeraado, kam du jeenii.

Haala hunayeere

³³ —On nanii katin, maamiraabe meeden mbi'anooma: «Taa fiirtu hunayeere maa, tabintinaa nde yeeso Joomiraado.»§

† 5:27 Wurtagal 20.14. ‡ 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1. § 5:33 Limooje 30.3.

³⁴ Miin kaa mido wi'a on: taa kunodon fey. Taa kunorodon kammu, sabo wo joodorgal Laamdo.

³⁵ Taa kunorodon leydi, sabo wo njaabirdi koyde makko, naa Urusaliima, sabo wo ngalluure Kaananke mawdo.

³⁶ Taa kunorodaa hoore maa, sabo a waawaa rawninde naa bawlinde fay lee6ol mayre gootol.

³⁷ Mbi'aa «ayyo» naa «a'aa» tan. Ko faltii duum fuu, wo to Bondo oon yuuri.

Haala yomnitagol
(Lukka 6.29-30)

³⁸ —On nanii wi'anooma: «Yitere yomnitorte yitere, nyiinde yomnitorte nyiinde.»*

³⁹ Miin kaa mido wi'a on: taa njomnitee gadudo on ko boni. Si goddo feenyii ma gere nyaamo fu, acca dum feenya gere nano oon du.

⁴⁰ Si goddo wullake ma faa teeta forgo maa, accu dum yaada e saaya maa jaangol du.

⁴¹ Si goddo tilsinanii ma ronndaade donngal yaadu kilomeetere, ronnda ngal yaadu kilooji didi.

⁴² Si goddo naarake ma, hokku dum. Si goddo wi'ii mbuyodaa dum fu, taa salana dum.

Haala yidugol waybe
(Lukka 6.27-28, 32-36)

⁴³ —On nanii wi'anooma: «Njidaa gondo maa, mbanyaa ganyo ma.»

⁴⁴ Miin kaa mido wi'a on: njidee waybe on, ndu'anodon torroobe on.

⁴⁵ Worrude hono noon hollata wo on bi66e Baaba moodon gondo dow kammuuli. Sabo no o fudinirta naange makko dow bon6e, noon du o

* **5:38** Wurtagol 21.24, Lewinkoo6e 24.20.

fudɪnirta nge dow moyyube. No o tomnirta dow fonnditiiɓe, noon du o tomnirta dow oonyiɓe.

⁴⁶ Si yidube on tan njidoton, mbarjaari ndiye keɓoton? Fay nanngooɓe lampo been du ina ngadira noon!

⁴⁷ Si sakiraaɓe moodon tan njowtoton, dume senndi on e woɓɓe? Fay heeferɓe been ina ngadira noon!

⁴⁸ Ndelle, laatodon hiɓɓube, hono no Baaba moodon gondo dow kammuuli oon hiɓɓiri ni.

6

No Iisaa waajorii haala wallude talkaabe

¹ –Tinnee taa ngadiron golleeji moodon lobbi faa yimɓe nji'a on. Si on ngadii dum fu, on keɓataa mbarjaari to Baaba moodon gondo dow kammuuli oon.

² Ndelle, si ada itta jakka, taa feeka faa yimɓe nji'e. Wo hono noon munaafiki'en been ngadata ley cuudi baajordi e dow laabi faa yimɓe mana dum'en. Goonga kaalanammi on, ɓe keɓii mbarjaari maɓɓe faa timmi.

³ Aan kaa, si ada itta jakka fu, taa nano maa faama ko nyaamo maa wadata.

⁴ Ndeen jakka maa oon laatoto ko suudii, de Baabiraado maa ji'oowo ko suudii oon yoɓe.

Haala du'aare (Lukka 11.2-4)

⁵ –Si odon ndu'oo, taa ngadon no munaafiki'en ni. Kamɓe, iɓe njidi daraade ley cuudi baajordi e hakkunde to laabi kawrata, de ɓe ngada du'aare yalla yimɓe fuu ina nji'a ɓe. Goonga kaalanammi on, ɓe keɓii mbarjaari maɓɓe faa timmi.

⁶ Onon kaa, nde ndu'otoḍon fuu, naaton ley cuudi mon, ommbon dammbugal, de njaarodon Baaba mon e suuraare. Ndeen, Baaba mon ji'oowo ko suudii oon, yoban on.

⁷ Si oḍon ndu'oo, taa kebbinee haalaaji 6oli di ngalaa nafaa hono no yimbe 6e anndaa Laamdo 6een ngadata ni. Ibe miilii Laamdo jaabanto 6e si 6e kebbinii haala.

⁸ Taa nyemmbitee 6e, sabo Baaba moodon ina anndi ko kaajadon gilla on nyaagaaki dum.

⁹ Onon le, inan no ndu'ortodon:
Baaba amin gondo dow kammuuli,
innde maa laatoo seniinde.

¹⁰ Laamu maa wara.

Muuyde maa ngadee dow leydi do hono no ngadirtee dow kammuuli ni.

¹¹ Kokkaa min hannden nyaamdu heyooru min.

¹² Njaafonodaa min hakkeji amin,
hono no min njaafortoo wadoobe min hak-
keji ni.

¹³ Taa accu min njarribee,
ammaa hisin min e Bondo oon.

[Sabo laamu e baawde e teddeengal ina ngoodani
maa faa abada. Aamiina.]*

¹⁴ Ndelle, si on njaafake wadoobe on hakkeji,
Baaba moodon gondo dow kammuuli oon du
yaafoto on.

¹⁵ Ammaa si on njaafataako toonyiibe on, Baaba
moodon oon du yaafataako hakkeji moodon.

Haala suumayeere

* **6:13** Cakitte aaya 13 tawaaka e dereeji furdi fuu 6ooyude diin.

¹⁶ –Si on cuumake, taa njurminkinee hono mu-naafiki'en been: 6e 6alinto, yalla yim6e fuu ina anndita 6e suumiibe. Goonga kaalanammi on: 6e ke6ii mbarjaari ma66e faa timmi.

¹⁷ Aan kaa, si a suumake, mbujaa hoore maa, culmaa yeeso maa,

¹⁸ taa paamina yim6e a cuumiido. Baaba maada gondo ley suuraare oon tan anndata. Woodi du Baaba maa ji'oowo ko ngadudaa e suuraare oon, yobete.

Haala jawdi dow kammu

(Lukka 12.33-34)

¹⁹ –Taa ndesanon ko'e mon jawdi adunaaru, do mooyu e puundi mbonnata, do wuy6e kelata gampuuje de mbujja.

²⁰ Ndesanon ko'e mon jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa puundi, do wuy6e kelataa gampuuje sakkko mbujja.

²¹ Sabo do jawdi maa woni fuu, doon 6ernde maa du wonata.

Haala annoora e nimre

(Lukka 11.34-36)

²² –Gite ngoni lampal 6anndu. Si gite maa ina mboodi, 6anndu maa fuu heewan annoora.

²³ Ammaa si de mboodaa, 6anndu maa fuu heewan nimre. Ndelle, si ko hokkata 6anndu maa annoora duum laatake nimre fu, nimre ndeen na tekki koy!

Haala filaade laamu Laamdo

(Lukka 16.13, 12.22-31)

²⁴ —Fay gooto waawaa gollande joomiraabe dīdo, sabo joomum wanyan gooto, de yida keddiido oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa keddiido oon. On mbaawaa gollande Laamdo e jawdi fuu nde wootere.

²⁵ Dum le, mido wi'a on: taa ka66u-ko'u wona e moodon e dow nguurndam mon - ko nyaamoton e ko njaroton. Taa balli moodon du ka66u on ko'e e ko bornotodon. Sabo nguurndam ina buri nyaamdu, banndu du ina buri koltal, naa wanaa?

²⁶ Ndaaree pooli piirooji dī: dī aawataa, dī tayataa, dī ndesataa faa'e, ammaa Baaba moodon gondō dow kammuuli oon ina nyaamna dī. Onon le, wanaa odon buri pooli teddude to woddī?

²⁷ Moy e moodon waawi beydude balde muudum fay nyalooma gooto saabe ko ha66i dum hoore?

²⁸ Ko wadī de kolte na ka66i on ko'e? Ndaaree pinndiiji ladde no dī mawnirta: dī ngollataa, dī mottataa.

²⁹ Mido haalana on: fay Suleymaana e darja muudum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.

³⁰ Si Laamdo ina holtinira noon hudo taweteeko ley ladde hannden, faddeteeko e yiite jaango, wanaa o holtinan on faa bura noon, onon famdube hoolaare!

³¹ Ndelle, taa ko'e mon ka66oo faa mbi'on: «Dume nyaameten? Dume njareten? Dume bornotoden?»

³² Sabo kulle dee fuu wo ko yimbe be anndaa Laamdo pilotoo. Si goonga, Baaba mon gondō dow kammuuli oon ina anndi dum fuu idum tilsani on.

³³ Ndelle, pilodon laamu Laamdo tafon, kam e fonnditaare muudum. Ndeen ko heddii duum fuu,

on beydante d̄um.

³⁴ Ndelle, taa jaango haɓɓa on ko'e, sabo jaango du wardan e ko muud̄um. Nyannde fuu, donngal muud̄um ina heya d̄um.

7

Haala feloore

(Lukka 6.37-38, 41-42)

¹ –Taa kiitee, on kiitataake.

² Sabo no kiitortod̄on woɓɓe, noon onon du kiitortod̄on. Katin du ko etiranton woɓɓe, wo d̄uum etiranted̄on.

³ Ko wadi de ada yi'a kudol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako leggal gonngal e ley yitere maa ndeen?

⁴ Noy mbaawrudaa wi'ude sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», de aan le, wo leggal woni ley yitere maa ndeen?

⁵ Munaafiki, ittu leggal gonngal e yitere maa ngaal tefon. Ndeen jiide maa laaɓan, faa keɓaa ittaa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngool.

⁶ Taa kokkee dawaadi ko senii, sabo di njeccoto, di nata on. Taa cankitee kaaye moodon dime yeeso girooji, sabo di njaɓan de.

No Laamdo hokkirta ɲaariido d̄um

(Lukka 11.9-13)

⁷ –Naaree, on keɓan. Pilee, on njiitan. Calminee, on omtante.

⁸ Sabo ɲaariido fuu heɓan. Piliido fuu yiitan. Calmind̄o fuu omtante.

⁹ Moy e moodon hokkata biyum hayre si ɲaarake d̄um buuru?

¹⁰ Naa ɲaaroo d̄um liingu de hokka d̄um mboddi?

¹¹ No mbonirdon ni fuu, odon anndi no kokkirton biɓɓe mon kulle lobbe, sakko Baaba moodon gondo dow kammuuli oon. Imo hokka ɲaariido mo fuu ko moyyi.

¹² Ndelle, ley huunde fuu, ngadanee woɓɓe ko njiddon ɓe ngadana on. Sabo dum pay woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe deen njamiri.

Haala dammbugal paadungal
(Lukka 13.24)

¹³ –Naatiree dammbugal paadungal! Sabo dammbugal naatirgal halkere ina yaaji, laawol muudum ngool ina hoyi, jokkooɓe ngol ɓeen du ina keewi.

¹⁴ Ammaa dammbugal naatirgal nguurndam ngaal ina faadi, laawol muudum ngool ina fillii, yiitooɓe dum du wo seeda.

Haala lekki e biɓɓe muudum
(Lukka 6.43-44)

¹⁵ –Tinnee e annabaabe fewreeɓe. Si ɓe ngarii to moodon fu, iɓe nga'i hono baali, de si goonga, wo ɓe cuuli jolbuɗi.

¹⁶ Golle maɓɓe annditirton ɓe hono no lekki annditirtee biɓɓe muudum ni. Cabiije ɓorataake e ngi'eehi, yibbe du ɓorataake e nyakkaɓere.

¹⁷ Lekki lobbi fuu, wo biɓɓe lobbuɓe rimata, de lekki mbonki kaa, wo biɓɓe bonɓe rimata.

¹⁸ Lekki lobbi waawataa rimude biɓɓe bonɓe, woodi du lekki mbonki waawataa rimude biɓɓe lobbuɓe.

¹⁹ Lekki fuu ki rimataa biɓɓe lobbuɓe soppete, faddee e yiite.

²⁰ Ndelle, golle maɓɓe annditirton ɓe.

*No taalibaabe fewreebe carirtee
(Lukka 13.25-27)*

²¹ –Wanaa wi'ooɓe kam «Joomam, Joomam» been fuu naatata e laamu Laamɗo. Ammaa wo wadoobe muuyɗe Baaba am gondo dow kammuuli oon, been ngoni naatoobe.

²² Nyannde darngal, heewɓe mbi'an kam: «Joomam, Joomam! Wanaa e innde maa min mbaajorii naa? Wanaa e innde maa min ndiiwri ginnaaji naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayeeffiji keewɗi naa?»

²³ Ndeen mbi'ammi ɓe: «Abada mi anndaano on. Mboddee kam, onon wadoobe ko boni!»

*Haala suudu joyyinaandu dow hayre
(Lukka 6.47-49)*

²⁴ –Ndelle, neddo fuu kettindiido haalaaji am di de jokki di, nanndan e jom hakkillo nyiɓudo suudu muudum dow hayre.

²⁵ Yuwoonde toɓi, gooruuji mbubbi, keni mawɗi mbifi e mayru. Dum fuu ndu saamaay, sabo ndu joyyinaama dow hayre.

²⁶ Ammaa neddo fuu kettindiido haalaaji am di de jokkaay di, ina nanndi e mo walaa hakkillo, nyiɓudo suudu muudum dow njaareendi.

²⁷ Yuwoonde toɓi, gooruuji mbubbi, keni mawɗi mbifi e mayru. Ndu saami faa ndu halki ndu fuu.

²⁸ Nde Iisaa tilinoo e haalaaji diin ndeen, jama'aaje deen kaaynaama sanne e waaju makko oon.

²⁹ Sabo o waajorake ɓe no jom baawɗe ni, wanaa hono jannginoobe maɓɓe Tawreeta.

8

*No Iisaa selliniri ceppindo
(Marku 1.40-45, Lukka 5.12-16)*

¹ Ko Iisaa jippii waamnde ndeen duum, jamaa keewdo jokki dum.

² Wakkati oon, gorko ceppindo battitii dum, hippii yeeso muudum, wi'i:

—Joomam, si a muuyii fu, ada waawi dannude kam faa mi laaba.

³ Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:

—Mi muuyii, dadu.

Wakkati oon pay, gorko oon dadi ceppam muudum, laabi.

⁴ Caggal duum, Iisaa wi'i mo:

—Tinna taa kaalanaa dum fay gooto. Ammaa yahu holloy hoore maa almaami, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina be a dadii.

*No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasiibe
(Lukka 7.1-10)*

⁵ Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndeen, hooreejo sordaasiibe battitii dum, naarii dum mballa, wi'i:

⁶—Moodibbo, golloowo am ina waalii ley suudu, sellaa faa junngo e koyngal fuu bantataako. Imo torrii sanne!

⁷ Iisaa wi'i mo:

—Mi waran, mi dannowa mo.

⁸ Ammaa hooreejo sordaasiibe oon jaabii, wi'i:

—Moodibbo, miin, mi hewtaay ko naataa ley suudu am. Ammaa si a haalii haala ngoota tan, golloowo am oon dadan.

⁹ Miin e hoore am, wo mi dawranaado, de mido dawrana sordaasiibe du. Si mi wi'ii gooto maabe

yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goddo wara, waran. Si mi wi'ii maccudo am wada huunde, wadan.

¹⁰ Nde Iisaa nannoo dum ndeen, dum haayniidum sanne, wi'i jokkuɓe dum been:

—Goonga kaalanammi on, mi yi'aay goondinal hono ngal sellude e Israa'iilanke fay gooto.

¹¹ Midɔ haalana on, heewɓe yuuran lettugal e gorgal, njoododoo e Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, ɓe nyaamda ley laamu Laamɔ.

¹² Ammaa haannooɓe naatude laamu ɓeen, paddete ley nimre wonnde yaasin ndeen. Toon bojji e ɱeryundurde nyiiye ngoni.

¹³ Caggal duum, Iisaa wi'i hooreejo sordaasiibe oon:

—Hootu. Dum laatane hono no ngoondinirdaa ni.

Wakkati oon jaati, golloowo hooreejo sordaasiibe oon dadi.

*No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe
(Marku 1.29-34, Lukka 4.38-41)*

¹⁴ Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esoo Piyeer debbo ina fukkii wo jontaado.

¹⁵ Iisaa meemi junngo makko, de o dadi e jontere makko. O ummii, o weerni Iisaa.

¹⁶ Nde hiirnoo fu, Iisaa waddanaa yimɓe heewɓe ɓe ginnaaji ngoni e muɓɓen. Konngol makko tan o riiwri di, o danni nyawɓe ɓeen fuu.

¹⁷ Dum laatorake noon faa ko annabi Esaaya haalnɔo duum tabita nde wi'unoo:

«O ittii tampiriiji meeden,
o ronndake nyawuuji meeden.»*

* **8:17** Esaaya 53.4.

No yimbe mbiiri njokkan Iisaa

(Lukka 9.57-62)

¹⁸ Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina filii dum ndeen, yamiri be peyyita maayo ngoon.

¹⁹ Jannginoowo Tawreeta gooto battii, wi'i mo:

—Moodibbo, to njahataa fuu mi jokkete.

²⁰ Iisaa wi'i mo:

—Baagaaji† ina njogii gayde, pooli du ina njogii cuudi, ammaa Bii Neddo walaa fay nokku do fukkina hoore muudum fowta.

²¹ Goddo, jeyaado e taalibaaɓe been, wi'i mo:

—Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am tafon.

²² O jaabii oon, o wi'i:

—Jokkam, accu maayɓe uwa maayɓe muɓben.

No Iisaa darniri yuwoonde e henndu

(Marku 4.35-41, Lukka 8.22-25)

²³ Ndeen Iisaa naati laana, taalibaaɓe muudum njokki dum.

²⁴ Wakkati gooto, yuwoonde ummodii e henndu mawndu dow maayo ngoon faa bempeyye ina udda laana kaan. Tawi Iisaa kaa ina daanii.

²⁵ Taalibaaɓe been battii mo, pindini mo, iɓe mbi'a:

—Joomii amin, dannu min! Inani miden kalka!

²⁶ O jaabii be, o wi'i:

—Ko wadi de kuldon? Onon famduɓe hoolaare! Wakkati oon, o ummii, o sappani henndu e bempeyye maayo deen e semmbe. Dum fuu dum deyyinii siw!

²⁷ Dum haaynii taalibaaɓe been! Iɓe mbi'a:

† **8:20 Waagaaru** ina wi'ee junkuuru du.

—Gorko o wo moy de fay keni e ndiyam ina dowtanoo dum?

No Iisaa selliniri worbe dīdo wondube e ginnaaji (Marku 5.1-20, Lukka 8.26-39)

²⁸ Nde Iisaa feyyitinnoo maayo fu, heetti e leydi yimbe Gadara. Doon worbe dīdo wondube e ginnaaji njalti ley caabeeje, kawri e makko. Ibe nyanngunoo faa fay gooto suusaano rewude laawol ngool.

²⁹ Be keddi i be nduka i be mbi'a:

—Bii Laamdo, dume njiddaa wafude min? Yalla a warii do faa torraa min, gilla wakkati padaado oon yottaaki naa?

³⁰ Coggal girooji manngal ina dura dakkol doon.

³¹ Ginnaaji diin njaarii mo, mbi'i:

—Si riiwude min njiddaa, accu min naatowa e coggal girooji ngal.

³² O wi'i di:

—Njehee!

Ginnaaji diin njalti, naatowi e girooji diin. Wakkati oon, coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde, saami ley maayo, halki.

³³ Duroobe been ndoggi kooti ngalluure toon, kaalowi ko wadi duum fuu e kabaaru wondunoobe e ginnaaji been du.

³⁴ Wakkati oon, yimbe ngalluure ndeen fuu njalti, kawritowi to Iisaa. Nde be nji'unoo mo ndeen, be nyaagii mo o yalta leydi maabe.

9

No Iisaa selliniri gorko mo banndu waatundu (Marku 2.1-12, Lukka 5.17-26)

¹ Iisaa naati laana, feyyiti, warti wuro muudum.

² Yimbe ngaddani dum gorko mo banndu waatundu ina fukkinaa e daddo. Nde o yi'unoo goondinal ma66e ngaal fu, o wi'i mo banndu waatundu oon:

—Binnel am, sellin bernde maa. Hakkeji maa njaafaama.

³ Wakkati oon, jannginoobe Tawreeta yogaabe miili e ko'e mu66en: «Gorko o ina mbonkoo Laamdo!»

⁴ Iisaa faami miilooji ma66e, de wi'i 6e:

—Dume wadi de odon miiloo miilooji bonfi di e berde moodon?

⁵ Dume buri hoyude? Yalla wi'ude hakkeji makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha?

⁶ Ammaa, faa mi faamina on Bii Neddo ina jogii baawde yaafaade hakkeji ley adunaaru ndu...

Ndeen, o wi'i mo banndu waatundu oon:

—Umma, hooyu daddo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oon ummii, hooti suudu muudum.

⁸ Nde jama'aaje deen njiinoo dum ndeen, kuli, ina njetta Laamdo saabe ko hokki bii-Aadama baawde gaade nii de.

*No Iisaa noddiri Matta jokka dum
(Marku 2.13-17, Lukka 5.27-32)*

⁹ Iisaa dilli doon. E ley yaadu muudum, yi'i gorko bi'eteedo Matta ina joodii e suudu to lampo nanngetee. O wi'i dum:

—Jokkam.

Matta ummii, jokki mo.

¹⁰ Caggal duum, imo nyaama ley suudu Matta. Nanngoo6e lampo heew6e e luttu6e wo66e ngari njoodii ina nyaamda e makko, kanko e taalibaa6e makko.

11 Farisa'en been nji'i dum, de na mbi'a taalibaaɓe makko been:

—Dume wadi de moodibbo moodon ina nyaamda e nanngooɓe lampo e luttuɓe woɓɓe?

12 Iisaa nani dum, wi'i ɓe:

—Wanaa celludo haajaa cawroowo. Wo nyawdo haajaa cawroowo.

13 Njehee, ekitee ko Dewtere Laamdo wi'i:

«Wo yurmeende njidumi,

wanaa sadaka duppeteedo.»*

Sabo mi waraay faa mi nodda dartiiɓe. Wo luttuɓe ngarumi noddude.

Haala suumayeere

(Marku 2.18-22, Lukka 5.33-39)

14 Wakkati oon, taalibaaɓe Yaayaa ngari to Iisaa, yami dum:

—Ko wadi de minen e Farisa'en miden cuumoo, de taalibaaɓe maa been kaa cuumataako?

15 O jaabii ɓe, o wi'i:

—Yalla warɓe ɓangal ina mbaawi sunaade si ɓanudo ina wondi e muɓɓen naa? Ammaa nyalaade ngaran de ɓanudo oon ittete hakunde maɓɓe. E balde deen, ɓe cuumoto.

16 Fay gooto fidataa tekkere heyre e kaddungal kiinngal. Sabo tekkere heyre ndeen foodan kaddungal kiinngal ngaal, de ceekol ngool beydoo.

17 Katin du cabijam kesam loowataake e sumalleeji kiiddi. Si duum wadii, sumalleeji diin pusan, cabijam dam rufa, de sumalleeji diin mbona. Ndelle cabijam kesam e sumalleeji kesi loowetee, faa dum fuu dum reenoo.

* **9:13** Hoseya 6.6.

*No Iisaa selliniri debbo e no iirtiniri suka debbo
(Marku 5.21-43, Lukka 8.40-56)*

¹⁸ Nde Iisaa haalannoo dum ndeen, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, hippii yeeso muudum, wi'i:

—Biyam debbo heddaaki joonin pay. Ammaa war, yowu junngo maa dow makko, ndeen o ummitoto.

¹⁹ Iisaa ummii jokki mo, kam e taalibaa6e muudum.

²⁰ E ley yaadu ma66e, debbo gooto mo yiiyam muudum taccataa ko wadata duubi sappo e didi, yuuri gada Iisaa, meemi kommbol saaya muudum.

²¹ O wadii noon sabo o miilake e bernde makko: «si mi hebii fay meemude saaya makko tan, mi dadan.»

²² Iisaa yeeyii, yi'i mo, wi'i:

—Banndam debbo, sellin bernde maa. Goondinal maa dannii ma.

Wakkati oon pay, debbo oon dadi.

²³ Nde Iisaa yottinoo suudu hooreejo waajordu oon fu, yi'i fuufoo6e cereeli won6e to maaydo toon e yim6e heew6e woyoo6e.

²⁴ O wi'i dum'en:

—Mburtee, sabo suka debbo o maayaay, wo daani tan.

De yim6e been njalnirii mo.

²⁵ Nde 6e njaltinannoo yaasin fu, o naati ley suudu nduun, o nanngi junngo suka debbo oon, de ummii.

²⁶ Kabaaru oon sankitii e leydi ndiin fuu.

No Iisaa wumtiniri wumbe dido

²⁷ Nde Iisaa dillannoo toon ndeen, wumbe dido njokki dum, ina yeewnoo ina mbi'a:

—Taan Daawda, yurma min!

²⁸ Nde o naatunoo suudu fu, wumbe been ngari to makko. O yami dum'en, o wi'i:

—Odon ngoondini mido waawi wallude on naa? Be njaabii mo, be mbi'i:

—Joomii amin, miden ngoondini.

²⁹ Wakkati oon, o meemi gite maɓɓe, o wi'i:

—Dum laatanoo on hono no ngoondinirdon noon.

³⁰ Wakkati oon fu, be mbumti. O gongini be, o wi'i be:

—Taa kaalanee dum fay gooto.

³¹ Ammaa be njehi be caakowi kabaaru Iisaa e leydi ndiin fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Wakkati mo wumtinaabe been ndillannoo oon, Iisaa waddanaa katin gorko mo ginnaaru muumdini.

³³ O riiwi ginnaaru nduun tan, de muumo oon fuddi haalude. Dum haaynii jama'aaje deen fuu, ina mbi'a:

—Hono dum yi'aaka e Israa'iila abada!

³⁴ Ammaa Farisa'en wonbe doon mbi'i:

—Wo hooreejo ginnaaji oon hokki mo baawde riiwude ginnaaji.

No Iisaa yurmorii yimbe be nanaay waaju

³⁵ Iisaa ina yiiltoo e galluje e gure fuu, ina waajoo e ley cuudi baajordi, ina gooyna Kabaaru Lobbo dow laamu Laamdo. Imo danna nyawuuji e male fuu.

³⁶ Ko o yi'i yimbe been duum, o yurmii dum'en sanne, sabo wo tampuɓe, billiibe hono baali di ngalaa duroowo.

³⁷ Wakkati oon, o wi'i taalibaaḅe makko ḅeen:
—Gese ḅenndude ina keewi, ammaa tayooḅe kee-
waa.

³⁸ Ndelle, ḅaaree Jom tayri nulda tayooḅe ley gese
muudum ḅeen.

10

No Iisaa suborii nulaaḅe sappo e ḅido
(Marku 3.13-19, Lukka 6:12-16)

¹ Iisaa noddi taalibaaḅe muudum sappo e ḅido
ḅeen, hokki dum'en baawḅe riiwude ginnaaji e
dannude sii nyawuuji e male fuu.

² Inan inde nulaaḅe sappo e ḅido ḅeen: arano
maḅḅe wo Simon bi'eteḅo Piyeer e Andire
minyum, Yaakuuba ḅii Jebede e Yuhanna
minyum,

³ Filipu e Bartolome, Tomaa e Matta nanngoowo
lampo oon, Yaakuuba ḅii Alfaa, kam e Tadde,

⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda
Isikariyotto jambotoḅo mo oon.

No Iisaa nuliri taalibaaḅe muudum sappo e ḅido
ḅeen
(Marku 6.7-13, Lukka 9.1-6)

⁵ Iisaa nuli ḅe sappo e ḅido, wi'i ḅe:
—Taa njehee to yimḅe ḅe nganaa Alhu-
udiyankoḅe. Katin du taa naatee galluuje
Samariya.

⁶ Ammaa njehee to suudu Israa'iila'en laatiḅe
hono baali majjudi.

⁷ To njahaton fuu, ngooynon mbi'on «laamu
Laamḅo ḅadake!»

⁸ Ndannon nyawḅe, ummintinon maayḅe, ndan-
non seppinḅe, ndiiwon ginnaaji. On keḅirii

moyyere nde wo dokkal, kokkitiron nde du wo dokkal.

⁹ Taa kooyee kanje naa cardi naa buuɗi ley jiiɓaaji moodon.

¹⁰ Taa njaadee e fay mbasu naa saayaaji diɗi. Taa njaadee e paɗe naa cabbi. Sabo dey, golloowo fuu ina haandi e nyaamdu muuɗum.

¹¹ Si tawii on ngarii ley ngalluure naa wuro, piloɗon beero lobbo, woodi keddoɗon to beero mon doon faa nde ndilloton.

¹² Si oɗon naata ley galle, calminon.

¹³ Si suudu nduun ina haandi e majjum, jam moodon wonda e mayru. Ammaa si ndu haandaa e majjum, jam moodon warta to moodon.

¹⁴ Si ina woodi galle naa wuro do on njaɓɓaaka naa on kettindanaaka fu, njalton to maɓɓe, piɗɗon sollaare maɓɓe wonnde e koyɗe mon.

¹⁵ Goonga kaalanammi on: nyannde darngal, jukkungo wuro ngoon ɓuran ngo galluuje Sodoma e Gomoora bonde.*

Haala torraaji garooji

(Marku 13.9-13, Lukka 21.12-17)

¹⁶ —Kettindee! Miɗo nula on hono wo on baali hakkunde pobbi ni. Ndelle, yoyiron hono bolle, woodi newroɗon hono buugaali du.

¹⁷ Tinnodon e yimɓe been, sabo ɓe njaaran on to carorde, ɓe piyan on dorri ley cuuɗi maɓɓe baajordi.

* **10:15 Sodoma e Gomoora** wo galluuje diɗi de Laamɗo halkii saabe heewgol lutti majje. Ndaaree Fudɗoode 19.1-29.

¹⁸ On njaarete yeeso sarotooɓe e kaanankoobe saabe am, faa laatanodon kam seedeɓe yeeso muɓben e yeeso lenyi di nganaa Alhuudiya'en diin.

¹⁹ Si on ndarnaama e sarorde, taa mbemmedon no kaaldoton naa ko kaaloton. Sabo on kokkete haalaaji di kaandon haalude wakkati oon.

²⁰ Ko kaaloton duum yuurataa e moodon, ammaa wo Ruuhu Baaba moodon oon haalata ley moodon.

²¹ Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baaba du hokkitiran biyum. Biɓɓe ummanto saaraaɓe muɓben, ngada faa ɓe mbaree.

²² Yimɓe fuu mbanyan on saabe am. Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee.

²³ Si on torraama e wuro wooto, ndogganee wonngo. Midɔ haalana on goonga: on timmintaa gure Israa'iila deen fuu faa do Bii Neddo warti.

²⁴ Taalibbo ɓuraa moodibbom, maccudo du ɓuraa joomum.

²⁵ Ina heya ko taalibbo laatoɔ hono moodibbom, maccudo du laatoɔ hono joomum. Si ɓe inndirii kam, miin jom wuro «Beeljebul mawdo ginnaaji» fu, tilay ɓe inndiran on, onon yimɓe wuro du noon.

Haala kulol Laamdo (Lukka 12.2-7)

²⁶ —Ndelle, taa kulee yimɓe. Walaa fuu ko suddii ko sudditataake, walaa ko suudii ko ɓangintaake.

²⁷ Ko kaalanammi on e nimre duum, kaaltee dum e annoora. Ko nyo'antedon duum, ngooynee dum faa dow cuudi.

²⁸ Taa kulee warooɓe ɓanndu, de mbaawanaa yonkiiji. Wo Laamdo kaandon hulude. Kam woni

baawdo halkude banndu e yonki fuu ley jahan-nama.

²⁹ Wanaa pooloy didoy ina coottee mbuudu ngootu tan naa? Ammaa e noon fu, fay gootel e makkoy yanataa e leydi tawa wanaa e muuyde Baaba moodon oon.

³⁰ Woodi onon, fay lee6i ko'e mon fuu wo li-maadi.

³¹ Ndelle, taa kulee, sabo onon le, odon 6uri pooli keewdi teddude.

*Haala jabande Almasiihu yeeso yim6e
(Lukka 12.8-9)*

³² Neddo fuu jabando kam yeeso yim6e, miin du, mi jaban dum yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon.

³³ Ammaa caliido kam yeeso yim6e fuu, miin du, mi saloto dum yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon.

*No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yim6e
(Lukka 12.51-53, 14.26-27)*

³⁴ —Taa miilee jam ngardumi ley adunaaru. Mi wardaay jam. Wo kaafaahi ngardumi.

³⁵ Mi warii faa mi senna biddo gorko e bammum, biddo debbo e inna mum, debbo banjaado e esum debbo.

³⁶ Koreeji neddo laatoto way6e dum.

³⁷ Korsindo inna mum naa bammum faa 6uri kam fuu, fotaa laataade taalibbo am. Korsindo 6iyum gorko naa debbo faa 6uri kam fuu, fotaa laataade taalibbo am.

³⁸ Mo wakkaaki leggal muudum palaangal de jokki kam fu, fotaa laataade taalibbo am.†

³⁹ Piliido hebtude yonki muudum fuu, mursan ki, ammaa mursudo ki saabe am fu, hewtan ki.

Haala mbarjaari

(Marku 9.41, Lukka 10.16)

⁴⁰ —Ja66iido on fuu ja66ake kam, ja66iido kam fuu ja66ake Nuldo kam oon du.

⁴¹ Ja66iido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heban mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndiin. Ja66iido neddo ponnditiido saabe o ponnditiido fuu, heban mbarjaari ndi ponnditiido fodanaa ndiin.

⁴² Goonga kaalanammi on: neddo fuu kokkudo burdo famdude e taalibaa6e am fay horde-loonde ndiyam peewdam saabe wo o taalibaaajo am fu, waasataa he6ude mbarjaari muudum.

11

¹ Nde Iisaa tilinoo yamirde taalibaa6e muudum sappo e dido ndeen, dilli doon, yehi jannginoyde e wajaowaade ley galluje piiliide doon deen.

No Yaayaa nuliri taalibaa6e muudum to Iisaa

(Lukka 7.18-35)

² Yaayaa ina woni ley kasu. O nani ko Almasi-ihu gollata, de o nuli taalibaa6e makko been to muudum.

³ Be njehi 6e lamndii dum:

—Yalla aan woni kaando warude oon, naa min ndooman goddo?

† **10:38** Maanaa *hooyude leggal palaangal* woni anniyaade mursude yonki muudum hono no Iisaa ni.

⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Njehee, kaalanowee Yaayaa ko nandon e ko njiidon:

⁵ wumbe ina mbumta, bonnguu6e ina njaha e koyde mu6ben, seppin6e ina cellinee, faadu6e ina paadita, maay6e ina ummintinee, talkaa6e du ina kaalane Kabaaru Lobbo.

⁶ Barke woodanii mo yoppaay goondinde kam.

⁷ Nde nulaa6e Yaayaa been ndillannoo ndeen, Iisaa fuddi haalande jamaa oon haala Yaayaa, wi'i dum'en:

—Ko njaadon ley ladde duum, wo faa ndaarowon dume? Yalla hudo ko henndu dimmbata naa?

⁸ Ndelle, dume njaadon faa ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa? Si goonga, nyaayoobe wo ley galleeji kaanankoo6e tawetee.

⁹ Ndelle, dume ndaaroydon? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, imo 6uri annabaajo.

¹⁰ Kanko woni mo Laamdo haali kabaaru muudum ley Binndi, wi'i:

«Ndaaree, mi ardinante nulaado am moyyinane laawol.»*

¹¹ Goonga kaalanammi on: dimoowo fuu rimaay 6urdo Yaayaa lootoowo lootagal batisima[†] oon. Tawi le, 6urdo famdude ley laamu Laamdo oon na 6uri mo teddude.

¹² Gilla Yaayaa lootoowo lootagal batisima fuddi waajaade, laamu Laamdo ina foodoroo yeeso, de

* **11:10** Malakiya 3.1. † **11:11** Do wi'ete **lootagal batisima** dow haala batisima Yaayaa fu, *lootagal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee.

laawol muudum na tiidi. Nyannguɓe du na kabda e maggu.‡

13 Tawreeta Muusaa e annabaabe fuu cappake laamu nguun faa yottii jamaanu Yaayaa.

14 Si oɗon njaɓa haala maɓɓe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol muudum sappaa oon.

15 Jom nowru fuu nana.

16 Dume mbaawumi nanndinde yimɓe jamaanu o? Iɓe nanndi e sukaaɓe joodiiɓe e taliyaaje luumo, na nodda yigiraaɓe muɓɓen, na mbi'a:

17 «Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.

Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»

18 Sabo Yaayaa warii, wo cuumotooɗo, yarataa doro, de yimɓe na mbi'a wo gondudo e ginnaaru.

19 Bii Neddo du warii ina nyaama, ina yara, de yimɓe na mbi'a: «Ndaar neddo o, kakkilando nyaamude e yarude tan, yigoo nanngoobe lampo e luttuɓe woɓɓe!» Ammaa ko hakkillo Laamdo gol-lata duum ina holla wo ngo goonga.

*No Iisaa feliri gure caliide tuubude
(Lukka 10.13-15)*

20 Caggal duum, Iisaa fuddi felude gure de o ɓuri wadude kaayeeffiji e ley muɓɓen deen, sabo wonɓe ley gure deen tuubaay. O wi'i:

21 —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaayeeffiji gadanoodi e ley moodon diin ngadanooma Tirus

‡ **11:12** Timmoode aayaare nde ina waawi faamireede ni: *Yimɓe na kaba dow laamu Laamdo e semmbe, jom'en semmbe du ina piloo teetude ngu.*

e Sidon fu, tawete wonbe toon been tuubiino law. Tawete be bornakeno tekke bootooji, be njoodakeno ley ndoondi faa be kolla be tuubii.

²² Saabe dum, mido wi'a on: nyannde darngal, jukkungo moodon buran ngo Tirus e Sidon ngoon bonde.

²³ Aan du Kafarnahum, ada miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley maaybe. Sabo si kaayeeffiji gadanoodi e ley maada diin ngadanooma Sodoma fu, tawete wuro ngoon heddotoono faa joonin.

²⁴ Saabe dum, mido wi'a on: nyannde darn-gal, jukkungo moodon buran ngo Sodoma ngoon bonde.

*No Iisaa noddiri yimbe faa keba powtiri
(Lukka 10.21-22)*

²⁵ Wakkati oon, Iisaa adi haala, wi'i:

—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suudii kulle de jom'en hakkilli e jom'en anndal, de banganandaa de cukaloy.

²⁶ Ayyo, noon jaati Baaba, sabo dum weli maa.

²⁷ Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Biddo oon si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Biddo, e mo Biddo oon muuyi banganande.

²⁸ Onon tampube, ronndiibe donje teddude, on fuu ngaree to am faa mi fowtina on.

²⁹ Leeyinee ko'e mon ley hoorewaaku am faa mi dowa on, accon mi janngina on. Sabo mi keesindiido jom bernde leeyunde, yonkiiji moodon keban powtiri.

³⁰ Sabo ko njamirammi on duum ina hoyi ronnaade, donngal am du ina huyfi.

12

Haala nyalaande fowteteende

(Marku 2.23-28, Lukka 6.1-5)

¹ Wakkati oon, Iisaa e taalibaaɓe muudum ina ceeka gese nyannde fowteteende. Taalibaaɓe makko njolbi, de na itta cammeeji alkama, ina yakka.

² Nde Farisa'en been nji'unoo ɗum ndeen, ina mbi'a mo:

—Ndaaru, taalibaaɓe maa been ina ngolla ko haɗaa golleede nyalaande fowteteende!

³ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yol-bunoo, kam e yaadiraaɓe muudum naa?

⁴ O naati e ley hukum ceniɗo, kanko e yaadi-
raaɓe makko, de ɓe nyaami buuru cakkaaɗo. Woodi, ɓe ngalaano laawol nyaamude ɗum, almaami'en tan njeyi nyaamude ɗum.

⁵ Maa du, on njanngaay e ley Tawreeta Muusaa no almaami'en ngollirta ley suudu dewal mawndu nduun fay nyannde fowteteende naa? Iɓe lutta yamiroore nyannde ndeen, de ɗum felataa ɓe.

⁶ Miɗo wi'a on: ko ɓuri suudu dewal mawndu ina ɗo.

⁷ Si on paamiino ko haala Laamɗo ka fiirtata: «Yurmeende njidumi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataakono laabuɓe ɓe.

⁸ Sabo Bii Nedɗo kam jeyi nyannde fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo

(Marku 3.1-6, Lukka 6.6-11)

⁹ Iisaa dilli ɗoon, naatowi suudu maɓɓe waa-jordu.

10 Gorko mo junngo waanngo ina woni doon. Wonbe doon been ina piloo ko pelira Iisaa, de be yami dum:

—Yalla dannude goddo nyannde fowteteende hadaaka naa?

11 O jaabii be, o wi'i:

—Si gooto moodon ina jogii mbaalu ngootu, de ngu saamii ley luggere nyalaande fowteteende fu, wanaa joomum yaltinowan ngu naa?

12 Odon anndi neddo ina buri mbaalu do woddi! Ndelle, ina daganii wadande neddo ko woodi nyannde fowteteende.

13 Caggal duum, o wi'i gorko oon:

—Foortu junngo maa!

O foorti ngo tan, ngo dadi faa ngo warti hono no heddiingo ngoon noon.

14 Farisa'en been njalti, kawriti faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suborii golloowo muudum Iisaa

15 Nde Iisaa nannoo dum ndeen, dilli nokku oon, de yimbe heewbe njokki mo. O danni nyawbe ley muβben fuu,

16 o sappani dum'en taa kumpita fay gooto kabaaru makko.

17 Dum wadi faa ko annabi Esaaya haalnoo duum tabita nde wi'unoo:

18 «Inan golloowo am mo cubiimi.

Mido horsini mo,

Imo wela bernde am.

Mi jippinan Ruuhu am dow makko,

o gooyanan lenyi laawol fonnditaare.

19 O wadataa kalala, o dukataa.

Daande makko nanataake dow laabi.

20 O helataa fay yombbal onyiingal,

o nyifataa fay lampal ngal fooyre muudum famdi faa do o hokki fonnditaare jaalagol.

²¹ Lenyi diin fuu njowan jikke mu66en dow makko.»*

*No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawde Laamdo
(Marku 3.20-30, Lukka 11.14-23, 12.10)*

²² Ndeen, gorko mo ginnaaru wumni muumɗini waddaa to Iisaa, de danni ɗum faa na haala, na yi'a.

²³ Dum haaynii jama'aaje deen fuu, de keddii ina mbi'a:

—Dum le, wo taan Daawda oon woni do naa?

²⁴ Ammaa nde Farisa'en been nannoo ɗum ndeen, mbi'i:

—Si gorko o na riiwa ginnaaji fu, wo e baawde Beeljebul, hooreejo majji o riiwrata di.

²⁵ Iisaa na anndi miilooji ma66e, de wi'i 6e:

—Laamu fuu pecciingu ina ha6a, halkan. Katin du, si wuro naa galle feccake ina ha6a fu, heddataako.

²⁶ Si Seydaani riiwii ginnaaji muudum, feccii hoore mum. Ndelle, noy laamu muudum heddor-too?

²⁷ Si tawii miin mido riiwra ginnaaji e baawde Beeljebul, jokku6e on been le, wo e baawde moy ndiiwrata di? Ndelle golleeji ma66e jaati ina kolla on ngalɗaa e goonga!

²⁸ Ammaa si Ruuhu Laamdo ndiiwrammi ginnaaji, ɗum ina holla laamu Laamdo warii to moodon.

²⁹ Iisaa beydi, wi'i:

* **12:21** Esaaya 42.1-4.

—Fay gooto waawaa naatude galle gorko jom semmbe faa teeta jawdi muudum, sanaa artoo ha66a joomum tafon. Ndeen ina waawi hooyude ko woni ley suudu muudum.

³⁰ Mo waldaa e am fuu wo ganyo am. Mo wal-lataa kam mi hawrundura fuu, wo cankitoowo.

³¹ Saabe duum, mido wi'a on: yim6e ina mbaawi yaafeede hakkeji mu66en e mbonkaaji mu66en fuu. Ammaa mbonkiido Ruuhu Ceniido fu yaafataake.

³² Neddo fuu kaaldo ko boni e dow Bii Neddo, ina waawi yaafeede. Ammaa neddo fuu kaaldo ko boni dow Ruuhu Ceniido, yaafataake joonin, yaafataake wakkati garoowo.

*No lekki annditirtee 6i66e muudum
(Lukka 6.43-45)*

³³ —Si lekki na woodi fu, 6i66e muudum mboodan. Si lekki woodaa du, 6i66e muudum mboodataa. Sabo lekki fuu, wo 6i66e mum annditirtee.

³⁴ Onon 6i66e bolle! Noy mbaawirton haalude ko woodi tawee on bon6e? Sabo ko heewi e ley 6ernde fu, wo duum hunnduko wurtinta.

³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi ko resii ley 6ernde muudum, duum wurtinta. Neddo bondo du, ko boni ko resii ley 6ernde muudum, duum wurtinta.

³⁶ Mido wi'a on: nyannde darngal yim6e kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu.

³⁷ Sabo e haalaaji maada carirteɗaa wo a pon-nditiido maa a jukketeedo.

*No Farisa'en pilorii maande
(Marku 8.11-12, Lukka 11.29-32)*

³⁸ Caggal d̄uum, jannginoobe Tawreeta wobbe, e Farisa'en mbi'i Iisaa:

—Moodibbo, miden njidi kollaa min maande holloore Laamdo nuli ma.

³⁹ O jaabii be, o wi'i:

—Wo jamaanu bondo, tuundo filotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.

⁴⁰ Sabo no Yuunusa wadiri balde tati jemma e nyalooma ley reedu liingu manngu ni, hono noon Bii Neddo du wadirta balde tati jemma e nyalooma faa ley leydi.

⁴¹ Nyannde darngal, worbe Niniwe ummodoto e yimbe jamaanu o, kiitodoo e mubben, de liba dum'en. Sabo worbe Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa ndeen. Haya, burdo Yuunusa ina do!

⁴² Nyannde darngal, kaananke debbo leydi hordoore oon ummodoto e yimbe jamaanu o, hitodoo e mubben, de liba dum'en. Sabo o yuwii hoore leydi, o wari faa o hettindoo haalaaji Suley-maana kebbinaadi hakkilantaaku. Haya, burdo Suley-maana ina do!

Haala yeccagol ginnaaru

(Lukka 11.24-26)

⁴³ —Si ginnaaru wurtake e neddo fu, ndu yiil-toyto e nokkuuje joorde indu filoo do ndu nootta, de ndu hebataa.

⁴⁴ Ndeen ndu wi'a: «Mi yeccoto suudu am ndu eggunoomi e muudum nduun.» Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun wo boldu, fiisaama, moyyinaama.

⁴⁵ Ndeen ndu yaha, ndu waddowa ginnaaji jeddi burdi ndu bonde. Di naata, di koda ley toon.

Nii cakitte neddo oon burdata arande muudum bonde. Nii du yimbe jamaanu bondo o laatortoo.

Minyiraaŕe Iisaa e inna muudum

(Marku 3.31-35, Lukka 8.19-21)

⁴⁶ Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oon ndeen, inna muudum e minyiraaŕe muudum worbe njot-tii. Be ndarii yaasin, iŕe njidi yi'ude mo.

⁴⁷ Goddo wi'i mo:

—Inan inna maa e minyiraaŕe maa ina ndarii yaasin, ina njidi yi'ude ma.

⁴⁸ O jaabii neddo oon, o wi'i dum:

—Moy woni inna am? Beye ngoni minyiraaŕe am?

⁴⁹ O sappii taalibaaŕe makko been, o wi'i:

—Inan inna am e minyiraaŕe am.

⁵⁰ Sabo wo gadoowo muuyde Baaba am gondo dow kammuuli oon, kam woni minyam gorko naa minyam debbo naa inna am.

13

Banndol haala aawoowo

(Marku 4.1-9, Lukka 8.4-8)

¹ Ley nyalooma oon, Iisaa na wonnoo ley suudu de yalti, joodowii daande maayo.

² Jama'aaje keewde ngari, piilii mo faa o naati laana ndiyam, o joodii ley makka. Yimbe been fuu ndarii to daande ndiyam daam.

³ O bannDani 6e bannDi keewdi. Imo wi'a:

—Aawoowo yalti faa saaka aawdi.

⁴ E ley aawugol ngool, aawdi ngondi ndiin saami e laawol, de pooli ngari cuŕi ndi.

⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi hee-waa. Ndi fudi law sabo leydi ndiin duudaa.

⁶ Kaa nde naange wulnoo ndeen, ndi dayli, ndi yoori sabo ndi wadaay dadi.

⁷ Yoga mayri saami do kebbe puɗata. Kebbe deen mawni, billi ndi.

⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri. Ndi fudi, ndi rimi: yoga beydake kile hemre, yoga capande jeegom, yoga capande tati.

⁹ Jom nowru fuu nana!

*No Iisaa holliri ko wadi de na bannana yimbe
(Marku 4.10-12, Lukka 8.9-10)*

¹⁰ Wakkati oon, taalibaaɓe been battii Iisaa yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de ada haalirana yimbe banndi?

¹¹ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e kabaaru laamu Laamdo. De kamɓe kaa, ɓe kokkaaka dum.

¹² Sabo neddo fuu jogiido paamal* dow laamu Laamdo, beydante faa heewa. Ammaa mo walaa paamal oon, fay seeda ko jogii duum, teetete.

¹³ Dum wadi de mido haalirana ɓe banndi, sabo iɓe ndaara, de ɓe nji'ataa, iɓe kettindoo du, de ɓe nanataa, ɓe paamataa.

¹⁴ Noon ko annabi Esaaya haali duum tabitiri dow maɓɓe nde wi'unoo:

«On nanan faa wooda, de on paamataa.

On ndaaran faa laaba, de on nji'ataa.

¹⁵ Sabo yimbe lenyol ngol na njoori berde:

Be cukkii noppi maɓɓe,

ɓe muɓɓii gite maɓɓe,

taa gite maɓɓe nji'a,

* **13:12 Paamal**do ina yaada e goondinal omtoowal bernde joomum faa jaba goonga.

taa noppi maḅḅe nana,
 taa hakkillooji maḅḅe paama,
 taa ɓe tuuba, de mi danna ɓe.»†

16 Ammaa onon, barke woodanii on: gite moodon
 ina nji'a, noppi moodon du ina nana!

17 Goonga kaalanammi on: annabaaɓe heewɓe e
 fonnditiibe heewɓe muuyiino yi'ude ko nji'oton
 duum, de ɓe nji'aay. ɓe muuyiino nanude ko
 nanoton duum, de ɓe nanaay.

No Iisaa firtiri bannol aawoowo
 (Marku 4.13-20, Lukka 8.11-15)

18 —Ndelle, kettindee maanaa bannol
 aawoowo ngol.

19 Neddo fuu nando haala laamu Laamdo de tawi
 faamaay dum, bondo oon waran, itta ko aawaa e
 ɓernde muudum. Kabaaru neddo oon ina nanndi
 e aawdi caamundi sera laawol ndiin.

20 Kabaaru aawdi caamundi e korokaaye ndiin,
 ina nanndi e neddo nanoowo konngol ngool de
 jaɓɓoroo ngol seyo wakkati oon.

21 Ammaa ngol walaa daɗi e neddo oon. O
 nanngan ngol wakkati seeda tan. Nde ɓillaare naa
 torra hewti mo saabe konngol ngool fu, o yoppan
 ngol wakkati gooto.

22 Kabaaru aawdi caamundi e kebbe ndiin,
 ina nanndi e neddo nanoowo konngol ngool, de
 kaɓɓu-ko'u adunaaru e eytugol jawdi ɓilla ngol,
 ngol laatoo dimarol.

23 Ammaa kabaaru aawdi caamundi e leydi lob-
 biri ndiin, ɓeen ngoni nanoobe konngol ngool de
 paama ngol. Wakkati oon, ɓe ndiman ɓiɓɓe: yoga
 hemre, yoga capande jeegom, yoga capande tati.

† 13:15 Esaaya 6.9-10.

Banndol haala huɗo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wi'i:

—Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono gorko aawuɗo aawdi lobbiri ley ngesa muuɗum.

²⁵ Ammaa nde yimɓe fuu ɗaaninoo ndeen, ganyo makko wari, aawi huɗo bonko e ley ngesa makko alkama ngaan, de dilli.

²⁶ Nde aawdi ndiin fuɗunoo faa rimi fu, huɗo bonko koon du ɓangi.

²⁷ Maccuɓe ɓeen njehi mbi'owi jom ngesa oon: «Joomii amin, wanaa aawdi lobbiri aawuɗaa e ngesa maa nga naa? Ndelle toy huɗo koon yuuri?»

²⁸ O jaabii ɓe, o wi'i: «Wo ganyo gomma wafi ɗum.» De maccuɓe ɓeen yami mo, mbi'i: «Ada yidi min njaha min ɗoofowa huɗo koon naa?»

²⁹ Ammaa o jaabii ɓe, o wi'i: «A'aa. Si oɗon ɗoofa huɗo bonko koon fu, hasii on ɗoofidan e alkama oon du.

³⁰ Accidee ko e alkama oon faa tayri. Ndeen, mi wi'an tayooɓe ɓeen ɗoofa ko tafon, ɓe ngada ko kaɓɓe faa ko wulee. Si ɓe ngadii ɗum fuu, ɓe taya alkama oon. Ndeen ɓe kawrondura ɗum ley beembal am.»

Banndol haala gabbel pamarel

(Marku 4.30-32, Lukka 13.18-19)

³¹ Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wi'i:

—Laamu Laamɗo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel nedɗo hooyi, de aawi ley ngesa muuɗum.

³² Gabbel ngeel ɓuri gabbe fuu famɗude, ammaa si ngel fuɗii fu, ngel ɓuran ledɗe sardiɗe fuu. Ngel laatoto lekki faa pooli ngara nyiɓa cuudi muɓɓen e licce makki.

Banndol haala rabilla
(Lukka 13.20-21)

³³ O banndani 6e banndol gonngol, o wi'i:

—Laamu Laamdo ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirde conndi tati mawde faa dum fuu dum yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa banndani jama'aaje deen. Walaa fuu ko o haalani yimbe si wanaa e banndol.

³⁵ O wafirii noon faa haala ka annabaajo haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:

«Mi haaldanan 6e bannndi,
mi haalanan 6e kulle cuudaade gilla
adunaaru joyyinaaka.»‡

No Iisaa fiirtiri banndol hudo bonko

³⁶ Caggal duum, Iisaa yoppi yimbe been, naati ley suudu. Taalibaa6e muudum been battii dum, mbi'i dum:

—Fiirtan min banndol hudo ley ngesa ngool.

³⁷ O jaabii 6e, o wi'i:

—Aawdo aawdi lobbiri ndiin oon woni Bii Neddo.

³⁸ Ngesa ngaan woni adunaaru ndu. Aawdi lobbiri ndiin wo 6i66e laamu Laamdo. Hudo bonko koon wo 6i66e bondo oon.

³⁹ Ganyo aawdo hudo bonko oon wo Ibiliisa. Tayri ndiin wo timmoode adunaaru, tayoo6e been wo maleyka'en.

⁴⁰ Hono no hudo bonko ittirtee faddee e yiite ni, noon timmoode adunaaru laatortoo.

⁴¹ Bii Neddo nulan maleyka'en muudum, itta luttinoo6e wo66e e wadoo6e ko boni fuu e ley laamu muudum.

‡ 13:35 Jabuura 78.2.

⁴² Be padda dum'en e yiite jahannama. Toon bojji e neryundurde nyiye ngonni.

⁴³ Ammaa wakkati oon, fonnditiibe been njalbiran hono naange e ley laamu Baaba mu66en. Jom nowru fuu, nana!

Banndol haala jawdi cuudiindi

⁴⁴ —Laamu Laamdo ina nanndi e jawdi cuudiindi e ley ngesa. Gorko gomma ukkii e mayri, de suudi ndi katin. E ley seyo makko, o yehi, o sonnowi ko o joginoo fuu, de o soodi ngesa ngan.

⁴⁵ Laamu Laamdo na nanndi katin hono luumotoodo pilotoodo kaaye dime.

⁴⁶ Si joomum yi'ii hayre rimre heewunde coggu, yahan sonna ko jogii fuu de sooda hayre ndeen.

Banndol haala liyyi

⁴⁷ —Laamu Laamdo ina wa'i katin hono fiil paddaado e maayo, de nanngi sii liyyi fuu.

⁴⁸ Nde fiil oon heewunoo fu, filotoobe liyyi been poodiri dum to daande ndiyam. Be njoodii i6e cennda liyyi diin. Liyyi lobbi ina ngattee ley kandeeje, bondi diin du ina paddee.

⁴⁹ Hono noon timmoode adunaaru laatortoo. Maleyka'en ngaran cennda bon6e e moyyube.

⁵⁰ Be padda bon6e been e ley yiite jahannama. Toon bojji e neryundurde nyiye ngonni.

Banndol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa yami 6e, wi'i:

—On paamii dum fuu naa?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Ayyo, min paamii.

⁵² Caggal duum, o wi'i 6e:

—Jannginoowo Tawreeta fuu laatiido taalibbo ley laamu Laamdo, ina nanndi e jom galle jaltinoowo kulle kese e kulle kiidde e ley resirde muudum.

*No Nasaraatunkooɓe calorii jabande Iisaa
(Marku 6.1-6, Lukka 4.16-30)*

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e banndi diin ndeen, dilli doon,

⁵⁴ de hooti wuro ngo mawni ngoon. Imo waajoo e suudu maɓɓe waajordu. Dum haaynii yimɓe hettindotooɓe ɓeen sanne, keddii ina mbi'a:

—Faa toy o heɓi hakkillo ngo? Noy o heɓiri baawde wadude kaayeeɓiji di?

⁵⁵ Yalla wanaa kanko woni ɓii cehoowo ledde oon naa? Wanaa Mariyama woni inniiko naa? Yalla o wanaa mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Simon e Yahuuda naa?

⁵⁶ Wanaa enen e minyiraaɓe makko rewɓe koddi? Ndelle, toy o heɓi dum fuu?

⁵⁷ Dum saabanii ɓe salaade mo. Caggal dum, o wi'i ɓe:

—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu, si wanaa e ley wuro muudum, e ley suudu muudum.

⁵⁸ Iisaa wadaay doon kaayeeɓiji keewdi sabo ɓe ngoondinaay dum.

14

*No Yaayaa maayiri
(Marku 6.14-29, Lukka 3.19-20, 9.7-9)*

¹ Wakkati oon, Hirudus hooreejo leydi Galili oon nani kabaaru Iisaa ina haalee.

² O wi'i gollooɓe makko:

—Dum wo Yaayaa lootoowo lootagal batisima!
Wo kanko iirtii! Dum wadi de imo jogii baawde
wadude kaayeeffiji.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée,
haɓɓee, uddee ley kasu. O wadii dum saabe
debbo bi'eteedo Hirudiya, jom suudu mawniiko
bi'eteedo Filipu.

⁴ Sabo Yaayaa ina wi'annoo Hirudus:

—Daganaaki ma teetaa Hirudiya, sabo o dee
mawna.

⁵ Hirudus na yidunoo warude mo ammaa su-
usaano yimɓe been, sabo ɓe fuu iɓe njogorii
Yaayaa wo annabaajo.

⁶ Dum le, nyannde miccitagol rimeede Hirudus,
ɓii Hirudiya debbo wami yeeso noddaaɓe been.
Hirudus weltii sanne,

⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ɗaarii
ɗum.

⁸ Surbaajo oon jokki haala inna muudum, wi'i
Hirudus:

—Waddanam ɗo hoore Yaayaa lootoowo loota-
gal batisima oon e ley le'al!

⁹ Dum metti ɓernde Hirudus. Ammaa saabe
ko hunii duum e saabe noddaaɓe been, yamiri
surbaajo oon hokkee ko ɗaarii duum.

¹⁰ O nuli godɗo yaha tayowa hoore Yaayaa ley
kasu toon.

¹¹ Hoore ndeen tayaa tummbaa ley le'al, de
hokkaa suka debbo oon. Kam du hokkowi nde
inna muudum.

¹² Taalibaaɓe Yaayaa been ngari kooyi ɓanndu
nduun, uwoyi. Caggal duum, ɓe njehi, ɓe
kaalanowi Iisaa ko wadi duum.

*No Iisaa nyaamniri worbe ujunaaje njoyo
(Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)*

¹³ Nde Iisaa nannoo kabaaru maayde Yaayaa ndeen, dilli doon, naati laana ndiyam. O fondii nokku perwudo, kanko tan. Nde yimbe nannoo dum fu, njalti e galluje deen, takkii daande maayo ngoon, njokki mo.

¹⁴ Nde o yaltunoo e laana kaan ndeen, o yi'i jamaa keewdo. O yurmii dum'en sanne, o danni nyawbe wonbe ley mu66en.

¹⁵ Nde hiirunoo ndeen, taalibaa6e been battitii Iisaa, mbi'i dum:

—Joonin kaa hiirii. Nokku o du wo ladde. Mbi'aa jamaa oon yaha, naatowa gure faa coodowa ko nyaama toon.

¹⁶ O jaabii 6e, o wi'i:

—Fotaa ko 6e njaha. Onon e ko'e moodon, kokkee 6e ko 6e nyaama.

¹⁷ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Buuruuje joy e liyyi didi tan min njogii.

¹⁸ O wi'i 6e:

—Ngaddanee kam dum ga.

¹⁹ O yamiri yimbe been njoodoo dow hudo. O hooyi buuruuje joy deen e liyyi didi diin, de o tiggitii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oon, o hokki taalibaa6e been kokka jamaa oon.

²⁰ Be fuu 6e nyaami faa 6e kaari. Taalibaa6e been kawrunduri kelte keddiide deen, kebbini kandeeje sappo e didi.

²¹ Nyaamu6e been ina ngada hono worbe ujunaaje njoyo ko waldaa e rew6e e sukaa6e.

*No Iisaa yaari dow ndiyam e koyde
(Marku 6.45-52, Yuhanna 6.15-21)*

²² Wakkati oon ni, o yamiri taalibaaɓe ɓeen naata laana kaan, ardo peyyita maayo ngoon, faa o waynoo jamaa oon.

²³ Caggal o waynake jamaa oon, o yeenjowi dow waamnde faa o wada du'aare kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni toon.

²⁴ Ndeen tawi laana kaan woddowake ley ndiyam toon. Bempeyye ina piya ka, sabo ika hawra e henndu.

²⁵ Nde ɓadinoo weetude ndeen, imo wara to taalibaaɓe ɓeen, imo yaha e koyde dow ndiyam daam.

²⁶ Ammaa nde ɓe nji'unoo mo imo yaha dow ndiyam daam fu, nesiji maɓɓe tayi, ɓe mbi'i:

—Wo dum mbeelu!

Be mbaaydiri kulol.

²⁷ Wakkati oon fu, Iisaa wi'i ɓe:

—Cellinee ɓerde mon! Wo miin. Taa kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Joomam, si wo aan fu, njamiraa kam mi wara to maa dow ndiyam daam.

²⁹ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—War!

Piyeer yalti laana kaan, ina yaha dow ndiyam daam, ina fonndii to Iisaa.

³⁰ Ammaa nde o yi'unoo henndu nduun sattii ndeen, o huli. O fuddi yoolaade. O wulli, o wi'i:

—Joomam, hisinam!

³¹ Wakkati oon fu, Iisaa foorti junngo mum, nanngi mo, wi'i:

—Hey pamɗudo goondinal. Ko wadi cikkitirdaa?

³² Caggal duum ɓe dido fuu, ɓe naati laana kaan. Wakkati oon, henndu nduun darii.

³³ Ndeen taalibaaፎ wonፎ ley laana kaan ፎeen cujidani mo, mbi'i:

—Tannyoral, aan woni Bii Laamፎ!

*No Iisaa selliniri nyawፎ ley leydi Genesaret
(Marku 6.53-56)*

³⁴ Be peyyiti maayo ngoon, ፎe njottii leydi Genesaret.

³⁵ Worፎe nokku oon annditi mo, kaalani leydi ndiin fuu garol makko. Yimፎe ፎeen ngaddani mo nyawፎe muፎፎen fuu.

³⁶ Be nyaagii mo o acca nyawፎe ፎeen meema fay si wo kommbol saaya makko tan. Meemudፎ ngol du fuu dadii.

15

*Haala al'aada maamiraፎe
(Marku 7.1-13)*

¹ Farisa'en e janninoፎe Tawreeta yuuri Urusaliima, ngari to Iisaa yami dum, mbi'i:

² —Dume wadi de taalibaaፎe maa ፎeen ina lotta al'aadaaji maamiraፎe meeden diin? Sabo ፎe lootataa juude maፎፎe fadde maፎፎe e nyaamude.*

³ Iisaa jaabii ፎe, wi'i:

—Onon le, dume wadi de oፎon lotta yamiroore Laamፎo ndeen faa njokkon al'aada moodon?

⁴ Sabo Laamፎo wi'ii: «Teddin bammaa e inna maa.»† O wi'i katin: «Kududፎo bammum naa inna mum, wareede laatoo jukkungo muudum.»‡

⁵ Ammaa onon le, oፎon mbi'a ina heya si nedፎo wi'ii bammum naa inna mum: «Ko kaannoomi wallirde ma duum wo ngedu Laamፎo».

* **15:2** Lootugol juude ngool wanaa faa itta tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina. † **15:4** Wurtagol 20.12. ‡ **15:4** Wurtagol 21.17.

⁶ Ko mbi'oton noon duum, odon kada yimbe teddinde saaraabe muɓɓen katin. Hono noon tosirton konngol Laamɗo, faa njokkon al'aada moodon!

⁷ Onon munaafiki'en! Annabi Esaaya woofaay fey nde sappinoo on, wi'unoo:

⁸ «Laamɗo wi'ii:

Lenyol ngol ina teddina kam e kunndude muɓɓen, ammaa berde muɓɓen ina mboddi kam.

⁹ Ko be ndewata kam duum walaa nafaa fey. Si goonga, janndeeji di be njannginta diin wo jamirooje yimbe tan.»§

Haala ko tuuninta neddo
(Marku 7.14-23)

¹⁰ Wakkati oon, Iisaa noddi jamaa oon, wi'i dum: —Kettindee, paamee:

¹¹ wanaa ko naatata e hunnduko neddo duum tuuninta dum. Wo ko wurtotoo e hunnduko duum tuuninta dum.

¹² Wakkati oon, taalibaaɓe been battitii mo, mbi'i mo:

—Yalla ada anndi haalaaji maa diin metti Farisa'en been naa?

¹³ O jaabii, o wi'i:

—Funngo fuu ngo Baaba am gondo dow kammu oon aawaay, doofete.

¹⁴ Accee be. Wo be wumbe dowooɓe wumbe! Si bumdo dowii bumdo fu, be dido fuu be caaman ley luggere.

¹⁵ Piyeer jaabii, wi'i mo:

—Fiirtan min haala tuundi kaan.

¹⁶ Iisaa wi'i:

—Onon du, faa joonin dum laabanaay on naa?

§ 15:9 Esaaya 29.13.

17 On paamaay ko naati e hunnduko fuu yahan ley reedu, de dum yalta yaasin?

18 Ammaa ko wurtoto e hunnduko duum e bernde yuurata. Wo duum jaati tuuninta neddo.

19 Sabo e bernde neddo miilooji bondi e wafude war-hoore e jeenu e fijirde e nguyka e seedaade fewre e mbonka fuu yuurata.

20 Dum woni ko tuuninta neddo. Ammaa nyaamude tawee lootaay juude muudum no al'aada wi'iri ni tuunintaa neddo.

*No debbo leydi Kanaana goondiniri Iisaa
(Marku 7.24-30)*

21 Caggal duum, Iisaa dilli doon, fonndii seraaji Tirus e Sidon.

22 Debbo jeyaado Kanaana kodudo e leydi ndiin wari to makko, wulli, wi'i:

—Joomam, taan Daawda, yurmam! Biyam debbo ginnaaru ina woni e muudum, ina torra dum sanne!

23 Ammaa Iisaa jaabaaki mo fay huunde. Taal-ibaafe makko been battitii mo, mbi'i mo:

—Riiwu mo. O jokku en, imo wulla tan.

24 Iisaa jaabii, wi'i:

—Mi nulaaka si wanaa e baali suudu Israa'iila majjudi diin.

25 Ammaa debbo oon wari, sujidi yeeso makko, wi'i:

—Joomam, wallam!

26 Iisaa jaabii, wi'i:

—Hooyude nyaamdu sukaafe, de faddana dawaadi woodaa.

27 Debbo oon wi'i:

—Goonga, Joomam. De dawaadi du na nyaama nyaamdu ndu joom mu66en saamdinta nduun.

²⁸ Ndeen, Iisaa jaabii mo, wi'i:
 —Hey debbo, goondinal maa ngal ina mawni!
 Wo dum laatane hono no njidirdaa noon.
 Wakkati oon jaati, biyiiko debbo oon dadi.

No Iisaa selliniri nyawbe heewbe

²⁹ Iisaa dilli doon, takkii daande maayo Galili. O yeenji waamnde, o joodii toon.

³⁰ Yimbe heewbe ngari to makko, ngaddi bonnguuwe e wumbe e woybe e muumbe, kam e nyawbe wobbbe heewbe. Be battini dum'en yeeso makko, de o danni be.

³¹ Dum haaynii yimbe been sanne nde nji'unoo muumbe ina kaala, woybe ndadi, bonnguuwe ina njaha e koyde mubben, wumbe ina nji'a. Yimbe been ina njetta Laamdo Israa'ila.

*No Iisaa nyaamniri worbe ujunaaje nayo
 (Marku 8.1-10)*

³² Iisaa noddii taalibaaabe muudum been, wi'i dum'en:

—Yimbe be ina njurminii kam, sabo hannden woni balde tati ibe ngondi e am, de be ngalaa ko be nyaama. Mi yidaa yoppude be ndilla tawee be nyaamaay, sabo hasii yolbere libowan be dow laawol.

³³ Taalibaaabe makko been mbi'i mo:

—E ley ladde do toy kebeten ko nyaammen jamaa hono o?

³⁴ O yami be, o wi'i:

—Buuruuje foti njogidon?

Be njaabii mo, be mbi'i:

—Jeddi, kam e liyyoy seeda min njogii.

³⁵ Caggal duum, o yamiri jamaa oon joodoo e leydi.

³⁶ O hooyi buuruuje jeddi deen e liyyoy kooy. O yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaaɓe been kokka dum jamaa oon.

³⁷ Be fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe been kawrunduri kedde deen. De keewi kandeeje jeddi.

³⁸ Nyaamuɓe been wo worɓe ujunaaje nayo, ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe.

³⁹ Caggal Iisaa waynake yimɓe been, naati laana, yehi leydi Magadan.

16

*No Farisa'en ɗaarorii kollee maande
(Marku 8.11-13, Lukka 12.54-56)*

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari to Iisaa faa ndaartindoo dum. Be ɗaarii dum holla ɓe maande yuuroore dow kammu.

² O jaabii ɓe, o wi'i:

—Si naange yanii kammu ina wojji fu, on mbi'an welan.

³ Fajiri du, si kammu ina wojji ina niɓɓi, on mbi'an yuwoonde toɓan. Odon mbaawi senndude alhaaliiji kammu, ammaa on mbaawaa senndude maandeeji wakkatiiji diin!

⁴ Wo jamaanu bondo, tuundo filotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake, si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.

Caggal duum, o yoppi ɓe doon, o dilli.

*Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en
(Marku 8.14-21)*

⁵ Nde taalibaaɓe been peyyitannoo maayo ngoon ndeen, tawi njeggatii yoobaade buuru.

⁶ Iisaa wi'i ɓe:

—Kakkilee, ndeentee e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.

⁷ Taalibaaɓe ɓeen ina mbi'undura:

—Wo saabe ko en njoobaaki buuru ɗuum wadi imo wi'a ni.

⁸ Iisaa faami ko ɓe kaalata ɗuum, wi'i ɓe:

—Dume wadi de oɗon kaalda hakkunde moodon haala njoobaari buuru? Onon famɗuɓe hoolaare!

⁹ Yalla faa joonin on paamaay? Yalla on micc-itaaki buuruje joy de peccanmi worɓe ujunaaje njoyo ɗeen, e kandeeje ɗe kebbindon kedde ɗeen?

¹⁰ Yalla on miccitaaki katin buuruje jeddi de peccanmi worɓe ujunaaje nayo ɗeen, e kandeeje ɗe kebbindon kedde ɗeen?

¹¹ Noy wadi de on paamaay wanaa haala buuru kaalanammi on? Ndeentodon e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.

¹² Ndeen taalibaaɓe ɓeen paami o wi'aay ɓe ndeentoo e ko yuufinta buuru ɗuum, ammaa ɓe ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta ɗuum.

*No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu
(Marku 8.27-30, Lukka 9.18-21)*

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipu. Toon o yami taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i:

—Moy yimɓe mbi'ata Bii Neddo oon woni?

¹⁴ Be njaabii, ɓe mbi'i:

—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootalgal batisima. Woɓɓe du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woɓɓe katin du ina mbi'a wo a annabi Yeremiya naa gooto e annabaaɓe ɓeen.

¹⁵ O wi'i ɓe:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu, Bii Laamdo buurdo oon.

¹⁷ Ndeen Iisaa wi'i mo:

—Barke woodanii maa, aan Simon bii Yuunusa. Sabo wanaa bii-Aadama anndini ma dum, wo Baaba am gondo dow kammuuli oon anndini ma dum.

¹⁸ Miin du, mido wi'e Piyeer (dum na firta «Hayre»). Dow hayre ndeen nyibammi kawrital am goondinbe ngaal. Fay maayde e semmbe laakara fuu walaa ko waawi e maggal.

¹⁹ Mi hokkete cokitirde laamu Laamdo: huunde fuu ko kadufaa dow leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko njaadufaa dow leydi, jabete dow kammu.

²⁰ Ndeen, Iisaa sappani taalibaaabe muudum been taa kaalana fay gooto yalla kam woni Almasiihu.

No Iisaa sapporii maayde muudum e iirtagol muudum

(Marku 8.31-33, Lukka 9.22)

²¹ Gilla wakkati oon, Iisaa fuddi anndinde taalibaaabe muudum been ina tilsani dum yaha Urusaliima. Toon mawbe yimbe e hooreebe al-maami'en e janninoobe Tawreeta torran dum sanne, de ngada waree. De nyannde tataberde ndeen o iirtoto.

²² Ndeen Piyeer toowtini mo de fuddi felude mo e haalaaji makko diin, wi'i:

—Wo Laamdo reene Joomam! Dum hewtataako ma!

²³ De Iisaa kaa yeeyii, wi'i Piyeer:

—Woddam aan Seydaani! Ada fergina kam e laawol am, sabo miilooji maa diin yuuraay to Laamdo, wo to yimbe di yuuri!

*No Iisaa jokkirtee**(Marku 8.34-9.1, Lukka 9.23-27)*²⁴ Caggal duum, o wi'i taalibaaɓe makko been:

—Muuydo jukkude kam fuu, sela ndaarude hoore muudum, hooya leggal muudum palaangal, jokka kam.*

²⁵ Sabo muuydo dannude yonki muudum fu, mursan ki. Ammaa mursudo ki saabe am fu, heɓtan ki.

²⁶ Dume heɓude adunaaru ndu fuu nafata neddo, si mursii yonki muudum? Yalla ina woodi ko neddo waawi hokkitirde faa danna yonki muudum naa?

²⁷ Sabo Bii Neddo oon wardan e maleyka'en muudum e ley teddeengal Baaba muudum. Wakkati oon, o barjoto mono fuu ko fotata e golle muudum.

²⁸ Goonga kaalanammi on: yoga e wonɓe do maayataa tawee nji'aay Bii Neddo ina warda e laamu muudum.

17*No alhaali Iisaa waylitorii**(Marku 9.2-13, Lukka 9.28-36)*

¹ Balde jeegom caggal duum, Iisaa yaadi e Piyeer e sakiraaɓe dido Yaakuuba e Yuhanna, o toowtidi e muɓɓen dow waamnde toownde.

² Doon alhaali makko waylitii yeeso maɓɓe. Yeeso makko ina jalba hono naange, kaddule makko du ndawni far hono annoora.

³ Inan, Muusaa e Iliyaasa ɓangani ɓe, ina kaalda e makko.

* **16:24** Ndaaree Matta 10.38.

⁴ Piyeer wi'i Iisaa:

—Joomam, gonal amin do ina woodi. Si ada yidi fu, mi darnan hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

⁵ O tilaaki e haalude, faa ruulde jalboore suddi 6e. Daande yuuri ley ruulde ndeen, wi'i:

—O woni Biyam mo korsinmi, mo ceyortoomi. Kettindanee mo!

⁶ Nde taalibaabe been nannoo daande ndeen fu, kippi geese muɓben e leydi. Be kuli sanne.

⁷ Iisaa ɓattitii, meemi 6e, wi'i:

—Ummee, taa kulee.

⁸ Wakkati oon, 6e ɓanti gite maɓɓe, de 6e nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde ndeen duum, Iisaa sappani 6e, wi'i:

—Taa kaalanee fay gooto ko nji'udon duum faa wakkati nde Bii Neddo ummitii e hakkunde maayɓe.

¹⁰ Caggal duum, taalibaabe been yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de jannginoobe Tawreeta ina mbi'a tilay annabi Iliyaasa artoo Almasiihu warude?

¹¹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Goonga, Iliyaasa artoto warude, moyyintinoo huunde fuu.

¹² Ammaa mido wi'a on: Iliyaasa warii faa fal-take, de 6e annditaay dum, 6e ngollii dum ko 6e muuyi fuu. Hono noon 6e torrirta Bii Neddo oon du.

¹³ Ndeen taalibaabe been paami wo haala Yaayaa lootoowo lootagal batisima o haalanta dum'en.

*No Iisaa selliniri suka gondudo e ginnaaru
(Marku 9.14-29, Lukka 9.37-43)*

14 Nde 6e ngartunoo to jamaa oon ndeen, gorko gomma battitii mo, hofii yeeso makko,

15 wi'i:

—Joomam, yurma biyam gorko! O dabid-abiyaajo, imo tampi sanne. Wakkatiiji keewdi imo saama e yiite naa e ndiyam.

16 Mi yaarii mo to taalibaa6e maada de 6e kungii dannude mo.

17 Iisaa battitii, wi'i:

—Hey yim6e jamaanu bondo mo walaa goondinal! Faa ndey ngondammi e moodon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Ngaddanee kam suka o do!

18 O sappani ginnaaru nduun e semmbe. Ndu yalti suka oon. Wakkati oon ni, suka oon dadi.

19 Caggal duum, taalibaa6e been toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de min kungii riiwude ginnaaru nduun?

20 Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dum. Goonga kaalanammi on: si goondinal moodon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii waamnde nde: «Yuw do, njahaa to», nde yuwan. Fay huunde on kunggataako wadude. [

21 *]

* 17:21 E dereeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 21: *Ammaa iri ginnaaru nduun riiwirtaake si wanaa du'aare e suumayeere.*

No Iisaa sapporii katin maayde muudum e iirtagol muudum

(Marku 9.30-32, Lukka 9.43-45)

²² Caggal duum, Iisaa e taalibaaɓe muudum kawri katin ley leydi Galili. Iisaa wi'i ɓe:

—Bii Neddo wattete e juude yimbe.

²³ ɓe mbaran dum, de nyannde tataɓerde ndeen iirtoto.

Haala kaan metti taalibaaɓe ɓeen sanne.

Haala yobugol lampo suudu dewal mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njottinoo Kafar-nahum ndeen, nanngooɓe lampo suudu dewal mawndu ɓeen battii Piyeer, mbi'i dum:

—Yalla moodibbo moodon oon yobataa lampo suudu dewal mawndu naa?

²⁵ Piyeer jaabii, wi'i:

—Imo yoba.

Ko Piyeer naati suudu nduun duum, fadde muudum heɓude haala, Iisaa wi'i:

—Simon, dume miilidaa? Kaanankooɓe adunaaru ɓeen, moy ɓe ndoonyata? Moy ɓe njomnotoo lampo? Biɓɓe laamu naa weerɓe?

²⁶ Piyeer jaabii, wi'i:

—Wo weerɓe.

Iisaa wi'i mo:

—Ndelle, ɓiɓɓe laamu ɓeen wo rimbe, njobataa.

²⁷ Ammaa, en njidaa mettinde berde yimbe ɓeen. Yahu to maayo toon, paddaa jammbuure maa e ley ndiyam daam. Liingu ngu artidaa nanngude fu, njaltinaa dum. Si a omtii hunnduko mum, a tawan toon mbuudu cardi kiɓɓinoowu lampo meeden. Ittaa dum, njobanowaa en, enen dido.

18

Haala burdo teddude ley laamu Laamdo
(Marku 9. 33-37, Lukka 9.46-48)

¹ Wakkati oon, taalibaaɓe been battitii Iisaa, yami dum, mbi'i:

—Moy ɓuri teddude ley laamu Laamdo?

² Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso maɓɓe,

³ wi'i:

— Goonga kaalanammi on: sini on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa ley laamu Laamdo.

⁴ Leeyindo hoorem faa nanndi e cukalel ngel, kam woni burdo teddude ley laamu Laamdo.

⁵ Neddo fuu jaɓɓiido cukalel gootel hono ngel e innde am, wo miin jaɓɓii.

Haala ko luttinta yimɓe
(Marku 9.42-48, Lukka 17.1-2)

⁶ —Neddo fuu luttindo gootel e cukaloy goondinkoy kam koy, ko ɓuri moyyande joomum hayre teddunde haɓɓee e daande mum, yoolee ley to ɓuri luggude e maayo manngo.

⁷ Bone woodanii adunaaru ndu saabe kulle luttinooje yimɓe deen! Tilay kulle deen ngada, am-maa bone woodanii laatiido sabaabu majje!

⁸ Si tawii junngo maa naa koyngal maa luttinte, tayaa dum, paddaa. Naatidaa e junngo wooto naa koyngal gootal ley nguurndam nduumiidam ɓuri moyyande ma diina faddeede e yiite duumiinge tawee a kiɓɓudo.

⁹ Si tawii yitere maa luttinte, ittu nde, paddaa. Sabo naataa nguurndam nduumiidam a dokko, ɓuri moyyande ma diina paddadaa e yiite jahan-nama a kiɓɓudo.

Banndol haala mbaalu lallungu

(Lukka 15.3-7)

¹⁰ —Ndeentee e yawude fay gootel e cukaloy koy. Sabo mido wi'a on: maleyka'en makkoy wonbe dow kammuuli been, wakkati fuu ina ngoni yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon, ina nji'a dum. [

¹¹ *]

¹² Dume miilotodon? Si neddo ina jogii baali hemre de ngootu lalli, wanaa yoppan capande jeenay e jeenay diin ley ferro, de filowoo majjingu nguun naa?

¹³ Goonga kaalanammi on: si o yiitii ngu, o seyorto ngu faa bura capande jeenay e jeenay di lallaay diin.

¹⁴ Hono noon Baaba moodon gondo dow kammuuli oon du yidiraa fay gootel e cukaloy koy majja.

Haala yaafundurgol hakkunde sakiraabe

(Lukka 17.3)

¹⁵ —Si sakiike maa toonyake ma, njahaa to muudum kollitaa dum toonya muudum oon tawee onon dido tan. Si o jabanii ma, a hewtii sakiike maa.

¹⁶ Ammaa si o jabaay, njaadaa e neddo gooto naa yimbe dido, hono no Binndi diin mbiiri: «haala fuu daroo dow seedaaku yimbe dido naa tato.»

¹⁷ Si o jabanaay ma, kaalanaa dum kawrital goondinbe ngaal. Si o salake jabande kawrital goondinbe ngaal, njogorodaa mo keefeero naa nanngoowo lampo.

* **18:11** E dereeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 11: *Sabo hisinde lallube waddi Bii Neddo oon.*

18 Goonga kaalanammi on: huunde fuu ko kaduɗon dow leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko njaɗuɗon dow leydi, jaɓete dow kammu.

19 Mido haalana on katin: si diɗo moodon ndewrii ley adunaaru ga dow ko ɗaarotoo Laamɗo fuu, Baaba am gondo dow kammuuli wadanan on ko ɗaaridon duum.

20 Sabo nde diɗo naa tato kawriti e innde am fuu, miin du, mido woni hakkunde muɓɓen doon.

Bannɗol haala golloowo caliɗo yaafaade

21 Ndeen Piyeer battitii Iisaa, yami dum:

—Joomam, si bannɗam toonyake kam fu, kile foti kaanumi yaafaade dum? Yalla kile jeddi naa?

22 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Mi wi'aay ma kile jeddi tan. Njaafodaa dum kile capande jeddi faa nde jeddi.

23 Iisaa beydi wi'i:

—Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono kaananke gooto anniyiɗo yamtude golloobe muudum nyamaande.

24 Nde o fuddunoo yamtude fu, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji.

25 Gorke oon walaa ceede ko yoɓa mo. Dum le, kaananke oon yamiri o sonnee, kanko e deekiiko e sukaaɓe makko e ko o jogii fuu, faa yoɓa nyaamaande ndeen.

26 Golloowo oon hippii yeeso kaananke oon, nyaagii dum, wi'i: «Munyanam, mi yobete fuu!»

27 Kaananke oon yurmii mo, yaafanii mo nyaamaande ndeen, yoppi mo o dilli.

28 Golloowo oon yalti, hawri e gollidoowo muudum joganiɗo dum ceede seeda. O nanngi dum daande, imo dedda, o wi'i: «Yoɓam ceede am!»

²⁹ Gollidoowo makko oon hippii e leydi, nyaagii mo, wi'i: «Munyanam, mi yobete!»

³⁰ Ammaa o jabaay. O uddowi dum e kasu, faa do yobi nyamaande ndeen fuu.

³¹ Nde golloobe heddiibe been nji'unoo dum ndeen, mettaa sanne, njehi kaalanowi dum kaananke oon.

³² Ndeen, kaananke oon noddi golloowo oon, wi'i dum: «A golloowo bondo! Nde nyaaginodaa kam ndeen, mi yaafanake ma ko ndewanmaami duum fuu.

³³ Aan du, a haanaano yurmaade jaado maa oon hono no njurmorimaami ni naa?»

³⁴ Kaananke oon tikki sanne, watti mo e juude jukkotoobe, faa do o yobi nyamaande ndeen faa laabi.

Iisaa beydi, wi'i:

³⁵ –Hono noon Baaba am gondo dow kammu oon wadata neddo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum bernde laabunde.

19

Haala ko Iisaa tindini dow ceergal

(Marku 10.1-12)

¹ Nde Iisaa tilinoo e waajuuji diin ndeen, dilli Galili yehi leydi Yahuudiya, caggal gooruwol Urdun.

² Yimbe heewbe njokki mo. O danni toon nyawbe mubben.

³ Farisa'en wobbe ngari to makko faa ndaartindoo mo, yami mo:

–Yalla ina daganii gorko seerude deekum e sabaabu tawaado fuu naa?

⁴ O jaabii, o wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Binndi diin mbi'i? E fuddfoode Laamdo tagii 6e, wadii 6e gorko e debbo.

⁵ O wi'i: «Dum saabii de gorko yoppa inna mum e bammum, nann Gundura e deekum, 6e dido fuu 6e laatoo neddo gooto.»*

⁶ Nii woni 6e nganaa dido katin, 6e banndu wooturu. Ndelle, taa neddo sennda ko Laamdo hawrunduri.

⁷ Be yami mo, 6e mbi'i:

—Ndelle ko wadi de Muusaa yamiri gorko hokka deekum talkuru ceergal si na seera dum?

⁸ O jaabii 6e, o wi'i:

—Wo saabe on yoor6e berde, duum wadi de Muusaa hokki on laawol ceeron rew6e moodon. Ammaa ley fuddfoode, wanaa noon worrunoo.

⁹ Mido wi'a on: si neddo seerii deekum de wanaa saabe jeenu, si banji debbo goddo fu, jeenii.

¹⁰ Taalibaabe makko been mbi'i mo:

—Si wo nii hakkunde gorko e deekum worri, tawee neddo banjaay duum buri woodude.

¹¹ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Wanaa yim6e fuu mbaawi jabude haala ka, sanaa 6e Laamdo hokki baawde majjum.

¹² Daliiliiji kadooji wor6e banjude ina ngoodi. Sabo wo6e ndimaama wo waatoraa6e. Wo66e wo soortaabe. Wo66e du, kam'en kadi ko'e mu66en banjude faa ngollana laamu Laamdo. Neddo fuu jardiido tindinoore ndeen, wada nde!

*No Iisaa barkiniri cukaloy
(Marku 10.13-16, Lukka 18.15-17)*

* **19:5** Fuddfoode 2.24.

¹³ Caggal ñuum, wo66e ngaddi cukaloy to Iisaa faa yowa juude muudum dow makkoy, de du'anoo koy. Ammaa taalibaa6e been ndukani yim6e been.

¹⁴ Ndeen Iisaa wi'i:

—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa ka6ee koy, sabo wo nanndu6e e makkoy been njeji laamu Laamdo.

¹⁵ O yowi junngo makko dow makkoy, o barkini koy. Ndeen o dilli ñoon.

Haala jokolle jom jawdi

(Marku 10.17-31, Lukka 18.18-30)

¹⁶ Gorko gomma battitii Iisaa, yami ñum, wi'i:

—Moodibbo, huunde lobbere ndeye kaanumi wadu6e faa mi he6a nguurndam nduumi6dam?

¹⁷ Iisaa wi'i mo:

—Ko wadi de lamndidaa kam dow huunde lobbere? Laamdo tan woni lobbo! Si ada yidi naatude e nguurndam, jokku jamirooje.

¹⁸ Gorko oon yami Iisaa, wi'i:

—Jamirooje ñeye njokkammi?

Iisaa jaabii, wi'i:

—Taa wadu war-hoore, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre,

¹⁹ teddin inna maa e bammaa, njidira6a gondo maa no njidirdaa hoore maa ni.

²⁰ Suka jokolle oon wi'i mo:

—Mido haybi ñum fuu. Dume heddii katin?

²¹ Iisaa wi'i mo:

—Si ada yidi hi66ude, yahu sonnoy ko njogidaa fuu, kokkaa ceede ñeen talkaa6e. Ndeen a he6an mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

²² Nde suka jokolle oon nannoo haalaaji diin ndeen, dillidi e mettorgal, sabo wo jom jawdi sanne.

²³ Ndeen, Iisaa wi'i taalibaaፎe muudum been:

—Goonga kaalanammi on: naatugol jom jawdi ley laamu Laamdo ina tiidi!

²⁴ Mido haalana on du: ngeelooba naata wudde battal buri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamdo.

²⁵ Nde taalibaaፎe been nannoo haala kaan ndeen, dum haaynii dum'en sanne. Iፎe mbi'a:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

²⁶ O ndaari ፎe, o wi'i:

—Yimፎe mbaawanaa dum, ammaa walaa fuu ko Laamdo waawanaa.

²⁷ Piyeer hooyi haala, wi'i mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii ma. Dume min keፎoyta?

²⁸ Iisaa wi'i ፎe:

—Goonga kaalanammi on: si Bii Neddo oon joodake e joodorgal laamu muudum teddungal ley adunaaru heyru, onon sappo e dido jokkuፎe kam ፎee du, on njoodoto dow joodorde laamu, carodon lenyi Israa'iila sappo e didi diin.

²⁹ Neddo fuu joppudo suudu mum, naa saki-raaፎe mum worፎe e rewፎe, naa inna mum, naa bammum, naa sukaaፎe mum, naa gese mum saabe am fu, heፎan ko buri dum kile hemre, katin du heፎan nguurndam nduumiidam.

³⁰ Ammaa ardiibe heewፎe laatoto gadaaፎe. Gadaaፎe heewፎe du laatoto ardiibe.

20

Bannadol haala gollooፎe ley ngesa cabiije

¹—Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono jom ngesa cabiije jaltudo gilla fajiri faa hooya golloobe ngolla ngesa muudum cabiije.

² O hebi golloobe, o rewri e muɓɓen njobdi nyalooma, mbuudu cardi hono no woowri noon. O yaari ɓe ngesa makko.

³ Wakkati nyawlal naange, o yalti katin. O yi'i woɓɓe ley luumo ɓe ngalaa golle.

⁴ O wi'i ɓe: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije toon. Mi yoban on ko haani yobeede.»

⁵ Been du njehi toon. Jom ngesa oon yalti, wadi noon katin hakkunde naange e caggal sallifana.

⁶ Caggal duum, o yalti katin wakkati laasara. O tawi woɓɓe ina keddii to luumo toon. O wi'i dum'en: «Dume wadi de nyalludon do on ngollaay fay huunde?»

⁷ Be njaabii mo, ɓe mbi'i: «Fay gooto hooyaay min golle.» O wi'i ɓe: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije ngan.»

⁸ Nde hiirnoo fu, jom ngesa oon wi'i howru-ujo mum oon: «Noddu golloobe been de njobaa dum'en. Artorodaa sakitiibe waddeede been, de cakitorodaa artiibe been.»

⁹ Waddaabe laasara been ngari, mono e muɓɓen fuu hokkaa mbuudu cardi.

¹⁰ Artinoobe been du ngari, cikki njobete ko ɓuri dum. Ammaa kam'en du, mono e muɓɓen fuu hokkaa mbuudu cardi.

¹¹ Nde ɓe njobanoo dum ndeen, iɓe njurjurta jom ngesa oon.

¹² Iɓe mbi'a: «Bee do seeda tan ngolli, de ɓe ponndaama e amin njobdi. Minen kaa, wo min nyallu, miden ngolla ley naange wulnge!»

¹³ Jom ngesa oon jaabii gooto ma66e, wi'i: «Neddo am, mi wadaay ma fuu ko boni. Wanaa en ndewrii mi hooyire mbuudu cardi nyalooma naa?

¹⁴ Ndelle, ja6u njobdi maa, njahaa. Mi muuyii hokkude cakitiido oon ko kokkumaami duum.

¹⁵ Wanaa ko weli kam ngadammi ceede am naa? Naa a hirii saabe moyyere am?»

¹⁶ Iisaa wi'i:

—Hono nii gadaabe laatorto ardiibe, ardiibe du laatoto gadaabe.

No Iisaa sapporii tataberde maayde muudum e iirtagol muudum

(Marku 10.32-34, Lukka 18.31-34)

¹⁷ Iisaa e taalibaa6e sappo e dido been ina yeeja, ina njaha Urusaliima. E laawol ngool, Iisaa toowtini 6e feere, wi'i:

¹⁸ —Inani eden njaha Urusaliima. Doon Bii Neddo wattetee e juude hooree6e almaami'en e janninoobe Tawreeta. Be caroo mo sariya maayde.

¹⁹ Be ngatta mo e juude yim6e 6e nganaa Alhuudiya'en. Kam'en du njalnoroo mo, piya mo dorri, tonta mo e leggal palaangal faa o maaya. De nyannde tataberde ndeen o iirtoto.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa

(Marku 10.35-45)

²⁰ Ndeen, inna 6i66e Jebede 6attini sukaa6e muudum Iisaa. O sujidi yeeso Iisaa faa o njaaroo dum huunde.

²¹ Iisaa wi'i mo:

—Dume njiddaa?

Debbo oon jaabii mo, wi'i:

—Midó yidi ngadaa faa biɓɓe am worɓe dɪdo ɓe njoodoo dakkol maa ley laamu maa, gooto gere nyaamo maa, gooto du gere nano maa.

²² Iisaa jaabii, wi'i:

—On anndaa ko njaarotodon. Yalla odon mbaawi yardude horde mettunde nde njardammi ndeen naa?

Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Miden mbaawi.

²³ O wi'i ɓe:

—Goonga, on njardan nde. Ammaa joodaade gere nyaamo am naa nano am, wanaa miin yamirta dum. Joodorde deen, wo ɓe Baaba am moyyinani been njeji.

²⁴ Nde taalibaabe sappo heddiibe been nannoo dum ndeen, bernani sakiraabe dɪdo been.

²⁵ Ndeen Iisaa noddi ɓe fuu, wi'i ɓe:

—Odon anndi laamiibe leyde adunaaru ina laamorii dum'en doole. Mawɓe been du ina kolla yimɓe been baawde.

²⁶ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. Jiddo laataade tedduɗo hakkunde moodon fuu, ina haani laataade golloowo moodon.

²⁷ Katin du, jiddo ardaade e moodon fuu, ina haani laataade maccuɗo moodon.

²⁸ Noon du, Bii Neddo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yimɓe, de hokka yonki muudum faa laatoo coottitaari ndimɗinoori heewɓe.

*No Iisaa selliniri wumɓe dɪdo
(Marku 10.46-52, Lukka 18.35-43)*

²⁹ Nde Iisaa e taalibaabe muudum njaltannoo Yeriko ndeen, jamaa keewɗo jokki dum.

³⁰ Wumbe dīdo ina njoodii e sera laawol ngool. Be nani Iisaa ina faltoo, de be puddi yeewnaade, iḃe mbi'a:

—Taan Daawda, yurma min!

³¹ Jamaa oon jawani ḃe, wi'i ḃe ndeyyinoo. Ammaa ḃe ḃeydi yeewnaade iḃe mbi'a:

—Joomii amin, taan Daawda, yurma min!

³² Iisaa darii, noddi ḃe, wi'i:

—Dume njidudon mi wadana on?

³³ Be njaabii mo, ḃe mbi'i:

—Joomii amin, min mbumta.

³⁴ Iisaa yurmii ḃe, meemi gite maḃḃe. Wakkati oon pay, ḃe mbumti. Ndeen ḃe njokki dūm.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima

(Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40, Yuhanna 12.12-19)

¹ Ko Iisaa e taalibaaḃe muudum ḃadii Urusaliima dūm, njottii Baytifaaji dow waamnde wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli taalibaaḃe dīdo,

² wi'i ḃe:

—Njehee naatowee ngalluure wonnde yeeso moodon ndeen. Nde njottidon fu, on tawan toon araawa e mola muudum ina kaḃḃii. Kaḃḃiton dī, ngaddanon kam.

³ Si won ko godḃo yami on e majjum, njaabodon dūm joomii amin ina haajaa dī, de nultiran dī law.

⁴ Dum wadī faa ko annabaajo haalnoo dūm tabita nde wi'unoo:

⁵ «Mbi'ee yimḃe ngalluure Siyona:

Ndaaree, in an kaananke moodon ina wara to moodon,
ina leeyinkinii, ina wadḃii mola,

bii mbaddeteenga.»*

⁶ Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen njehi ngadowi ko Iisaa yamiri dūm'en.

⁷ Be ngaddi araawa ngaan e mola muudum. Be njowi e majji saayaaji maɓɓe, de Iisaa waddii.

⁸ Ko ɓuri heewude e jamaa oon weerti saayaaji muɓɓen dow laawol. Woɓɓe kelti licce ledde, mbeerti de dow laawol ngool.

⁹ Jama'aaje gonde yeeso Iisaa deen e jokkude cag-gal makko fuu ina ilina, ina mbi'a:

—Jettooje ngoodanii Taan Daawda! Barke woodanii gardo e dow innde Joomiraado!† Jettooje ngoodanii Laamdo faa dow kammuuli!

¹⁰ Nde o naatunoo Urusaliima fu, ngalluure ndeen fuu iirii, na saaya. Iɓe mbi'a:

—Gorko o wo moy?

¹¹ Jamaa oon jaabii:

—Wo annabi Iisaa, yuurudo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu

(Marku 11.15-19, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

¹² Iisaa naati taliyaare suudu dewal mawndu nduun. Doon o riiwi soodooɓe e soottooɓe wonɓe ley toon fuu. O liɓi taabaaje weccoɓe ceede e joodorde soottooɓe buugaali.

¹³ Ndeen o wi'i ɓe:

—Ley Binndi diin Laamdo wi'i: «Suudu am in-ndirte suudu wadirdu du'aare.»

Iisaa ɓeydi, wi'i:

* **21:5** Jakariyaa 9.9. † **21:9** Jabuura 118.25-26.

—Onon kaa, odon ngada ndu «suudirdu yanoobe!»‡

14 Wumbe e bonnguuɓe ngari to makko e ley suudu dewal mawndu nduun, de o danni dum'en.

15 Hooreɓe almaami'en e jannginoobe Tawreeta been nji'ii kulle kaayniide de o wadata. Be nani du sukaabe ina ilina e ley suudu dewal mawndu ina mbi'a:

—Jettooje ngoodanii Taan Daawda!

Dum fuu dum metti ɓe.

16 Be mbi'i Iisaa:

—A nanii ko cukaloy koy mbi'ata duum naa?

O wi'i ɓe:

—Mi nanii. Yalla abada on janngaay dum do:

«A wadii faa kundude sukaabe famarɓe e musinoobe ina njette»?§

17 Caggal duum, o seedi e maɓɓe. O yalti ngalluure ndeen, o yehi Baytaniya, o waalowi toon.

No Iisaa hudiri yibbi

(Marku 11.12-14, 20-24)

18 Gilla fajiri Iisaa ina yeccoo ngalluure toon, tawi ina yolbi.

19 O haynii yibbi e sera laawol, o fanti ki. Ammaa o tawraay ki faa'e si wanaa haako. Wakkati oon, o wi'i ki:

—Taa a rimu abada katin!

Wakkati oon pay, yibbi kiin yoori kolonj.

20 Nde taalibaaɓe been nji'unoo dum fu, dum haaynii dum'en. Be yami Iisaa, ɓe mbi'i:

—Noy wadi de yibbi ki yoordi wakkati gooto ni?

21 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

‡ 21:13 Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11. § 21:16 Jabuura 8.3.

—Goonga kaalanammi on: si oḡon ngoondini on cikkitiraay fu, on ngadan ko ɓuri ko ngadumi yibbi ki duum. On mbaawan wi'ude fay waamnde nde: «Doofa, saamoy ley maayo», de laatoroo noon.

²² Si oḡon ngoondini, ko njaaridon e ley du'aare fuu on keban ɗum.

*Yamol dow toy baawde Iisaa yuuri
(Marku 11.27-33, Lukka 20.1-8)*

²³ Iisaa naati suudu dewal mawndu nduun. Nde o waajotonoo ndeen, hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen ɓattii mo, yami, mbi'i:

—Laamu nguye hokki ma baawde gollude ko ngollataa ɗum? Moy hokki ma laawol ngollaa ɗum?

²⁴ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Miin du, huunde wootere tan yamammi on. Si on njaabake kam, mi haalanan on kokkuɗo kam laawol mi golla ko ngollammi duum.

²⁵ Toy lootagal batisima Yaayaa ngaal yuuri? To Laamɗo naa to yimɓe?

Ndeen heddi iɓe ndawrida hakkunde maɓɓe, iɓe mbi'a:

—Si en mbi'ii to Laamɗo fu, o yaman en ko wadi de en ngoondinaay Yaayaa?

²⁶ Ammaa si en mbi'ii to yimɓe, kulen ko jamaa o wadata en, sabo yimɓe ɓeen fuu ina njogorii Yaayaa wo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, ɓe mbi'i:

—Min anndaa.

Iisaa du jaabii ɓe, wi'i:

—Haya miin du, mi haalantaa on baawde ɗeye ngollirammi ko ngollammi duum.

Banndol haala sakiraabe dido

²⁸ Iisaa beydi wi'i:

—Dume miilotodon e banndol ngol: gorko gomma ina joginoo biɓɓe worɓe dido. O battitii arandeejo oon, o wi'i dum: «Binngel am, yahu golloy hannden to ngesa cabiije toon.»

²⁹ Bidɗo oon jaabii, wi'i yahataa. Ammaa caggal duum, mimsiti yehi.

³⁰ Baabiiwo oon battitii didaɓo oon, wi'i dum ko wi'unoo arandeejo oon duum. Oon kaa jaabii, wi'i: «Woodi Baaba», ammaa yahaay.

³¹ Moy e maɓɓe wadi ko bammum muuyi duum?

Be njaabii, ɓe mbi'i:

—Arandeejo oon.

Ndeen, Iisaa wi'i ɓe:

—Goonga kaalanammi on: nanngoobe lampo e rewɓe woykuruube ɓeen artoyto on naatude e laamu Laamdo.

³² Sabo Yaayaa warii to moodon, hollii on laawol fonnditaare, de on ngoondinaay dum. Ammaa nanngoobe lampo e rewɓe woykuruube ɓeen ngoondinii mo. Fay nde njiinodon dum ndeen, on mimsitaay ngoondindon dum.

*Banndol haala remooɓe bonɓe
(Marku 12.1-12, Lukka 20.9-19)*

³³ —Kettindee banndol gonngol: nedɗo gomma darni ngesa cabiije, fiiltini nga hoggo, wasi luggere ɓoosirde cabijam. O nyibi suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal duum, o halfini nga remooɓe, de o wadi jahaangal.

³⁴ Faa ɓoreede cabiije yottii, de o neli gollooɓe makko to remooɓe ɓeen toon, ɓe ngaddanowa mo ngedu makko e biɓɓe cabiije deen.

35 Ammaa remooፎ been nanngi gollooፎ makko been, piyi gooto, mbari gooto, limni gooto kaaye.

36 Jom ngesa oon neli e maፅፎ gollooፎ burፎ arandeeፎ been heewude. Remooፎ been ngadi be no ngadunoo arandeeፎ been noon.

37 De sakitii o neli biyiiko gorko to maፅፎ, o wi'i: «Be njaagoto biyam oon.»

38 Ammaa nde remooፎ been nji'unoo biyiiko oon ndeen, mbi'unduri hakkunde muፅፎen «O woni donoowo hoggo ngo. Ngaree mbaren mo, keddoroden ngesa nga!»

39 Wakkati oon, ፎ nanngi mo, ፎ paddi mo to gada ngesa toon, ፎ mbari mo.

40 Joonin le, si jom ngesa cabiije oon warii, noy o wadata remooፎ been?

41 Be njaabii mo, ፎ mbi'i:

—O halkiran bonፎ been no boniri. O halfinan ngesa ngaan remooፎ woፅፎ hokkoፎ mo ngedu makko e biፅፎ magga wakkati nga ፎraa.

42 Caggal duum, lisa wi'i ፎ:

—Yalla on njangaay ko winndaa ley Binndi diin duum naa?

«Hayre nde nyiፅፎ been calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.

Dum wo golle Joomiraado,

wo dum haaynde e jiide meeden!»*

43 Saabe dum, mido wi'a on: laamu Laamdo it-tete e moodon, hokkee yimፎ wadoፎ ko haani e maggu.

44 Caamudo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muudum du, diggan.

* 21:42 Jabuura 118.22-23.

⁴⁵ Nde hooreeɓe almaami'en e Farisa'en been nannoo banndi makko diin, paamii wo kabaaru muɓɓen o banndi.

⁴⁶ Iɓe piloo no ɓe nanngira mo, ammaa ɓe kulii yimɓe, sabo yimɓe been ina njogorii mo annabaajo.

22

Banndol haala nyaamdu ɓangal (Lukka 14.15-24)

¹ Iisaa banndani ɓe katin, wi'i ɓe:

² –Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono kaananke ɓanɗoowo ɓiyum gorko, wadani dum neema ɓangal.

³ O neli maccuɓe makko noddowa yimɓe ɓangal ngaal, ammaa noddaaɓe been calii warude.

⁴ O neli katin maccuɓe wobɓe, o wi'i dum'en: «Mbi'ee noddaaɓe been nyaamdu nduun moyyinaama faa woodi. Mi hirsii ga'i e nyalbi paydi. Fuu segilaama. Be ngara, ɓe nootoo weltaare ɓangal nde.»

⁵ Ammaa noddaaɓe been kiisaaki mo, naati haajuuji muɓɓen: o yehi ndaaroyde ngesa muudum, o du luumooji muudum.

⁶ Heddiɓe been nanngi maccuɓe been, torri ɓe, mbari ɓe.

⁷ Kaananke oon tikki, neli sordaasiibe muudum mbarowi waruɓe nulaaɓe been, mbuli wuro muɓɓen.

⁸ Caggal duum, o wi'i maccuɓe makko been: «Nyaamdu ɓangal nduun moyyinaama, ammaa noddaaɓe been kaandaa e nyaamude ndu.

⁹ Dum le, njehee dow laabi mawdi diin, noddon neddo fuu mo kawrudon wara nyaama nyaamdu bangal ndu.»

¹⁰ Maccuɓe been njehi dow laabi diin, noddi yimɓe ɓe kawri toon fuu gilla e bonɓe faa e moyyuɓe faa galle jom bangal oon heewi yimɓe.

¹¹ Nde kaananke oon naatunoo faa ndaara noddaaɓe been ndeen, o haynii gorko mo ɓornaaki kaddule bangal ngaal.

¹² O wi'i dum: «Neddo am, noy naatirɗaa do tawi a ɓornaaki kaddule bangal?» De oon deyyinii.

¹³ Ndeen, kaananke oon wi'i gollooɓe been: «Kaɓɓee juude makko e koyde makko, paddon mo e ley nimre yaasin ndeen. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni.»

¹⁴ Iisaa heddi na wi'a:

—Noddaaɓe ina keewi ammaa suɓaaɓe ina pamdi.

Haala yobugol lampo

(Marku 12.13-17, Lukka 20.20-26)

¹⁵ Farisa'en njehi ndawridowi no nanngira Iisaa e ley haala muudum.

¹⁶ Be neli yoga e taalibaaɓe maɓɓe e jokkuɓe Hirudus to Iisaa. Nulaaɓe been mbi'i mo:

—Moodibbo, miden anndi a goongante: ada jannginira laawol Laamɗo ngol goonga. A hulataa fay gooto, sabo a ɓurdintaa yimɓe.

¹⁷ Ndelle, haalan min dume miilidaa: yalla ina dagii min kokka kaananke Roma mawdo oon lampo naa dagaaki?

¹⁸ Ammaa Iisaa ina anndi anniyaaji maɓɓe bondi diin. O wi'i ɓe:

—Onon munaafiki'en! Dume wadi de odon tuu-fina kam?

¹⁹ Kollee kam mbuudu njobeteengu lampo.

Be ngaddani mo mbuudu cardi ngootu.

²⁰ O yami 6e, o wi'i:

—Natal moy e innde moy woni do?

²¹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Kaananke Roma.

O wi'i 6e:

—Ndelle, kokkee kaananke Roma oon ko jeyi, kokkon Laamdo du ko jeyi.

²² Nde 6e nannoo jaabu oon fu, dum haaynii 6e. Be celi mo, 6e ndilli.

Haala ummital maay6e

(Marku 12.18-27, Lukka 20.27-40)

²³ E ley nyalooma oon, wob6e ley waalde Saduki'en ngari to Iisaa. Kam'en ngoni yeddoobe ummital.

²⁴ Be yami mo, 6e mbi'i:

—Moodibbo, Muusaa wi'i: «Si neddo maayii he6aay biddo, minyum naa mawnum dewla debbo joppaado oon, faa he6ana dum beyngu.»*

²⁵ Ina woodunoo hakkunde amin sakiraa6e wor6e njeddo. Arandeejo oon dewli, maayi he6aay biddo. Minyiiko hooyi debbo oon.

²⁶ Kam du maayi he6aay biddo. Tata6o oon du jokki, faa 6e njeddo fuu 6e maayi.

²⁷ Caggal ma66e 6e fuu, debbo oon du maayi.

²⁸ Ndelle nyannde ummital, moy e njeddo been laatotoo goroo debbo oon? Sabo 6e fuu 6e ndewliino mo.

²⁹ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

* **22:24** Fillitagol Tawreeta 25.5.

—On woofuɓe, sabo on anndaa Binndi diin, on anndaa baawde Laamdo du.

³⁰ Sabo si maayɓe ummitake, worɓe ɓanɗataa, rewɓe ɓanɗataake. Be laatoto hono maleyka'en wonɓe dow kammu ni.

³¹ Woodi, e haala ummital maayɓe, yalla on njanngaay ko Laamdo wi'i on duum naa? O wi'i:

³² «Miin woni Laamdo Ibrahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»[†] Laamdo wo Laamdo wuurɓe, wanaa Laamdo maayɓe.[‡]

³³ Nde jamaa keewdo oon nannoo waaju makko oon fu, dum haaynii dum'en sanne.

Haala yamiroore burnde fuu manngu

(Marku 12.28-34, Lukka 10.25-28)

³⁴ Nde Farisa'en been nannoo Iisaa deyyinirii Saduki'en been e haala fu, ɓe kawriti.

³⁵ Gooto maɓɓe jannginoowo Tawreeta na yidi tuufinde mo, yami mo, wi'i:

³⁶ —Moodibbo, ndeye woni yamiroore burnde fuu manngu e ley Tawreeta?

³⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa e ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e hakillo maa fuu. §

³⁸ Nde woni yamiroore arandeere, burnde fuu manngu.

³⁹ Inan yamiroore didaɓerde hono mayre: «Njidiraa gondo maa no njidirɗaa hoore maa ni.»^{*}

[†] **22:32** Wurtagol 3.6. [‡] **22:32** Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko ɓooyi. Ko Laamdo wi'i wo Laamdo maɓɓe duum, holli iɓe mbuuri. § **22:37** Fillitagol Tawreeta 6.5. * **22:39** Lewinkooɓe 19.18.

⁴⁰ Tawreeta Muusaa e dewte annabaaፎ deen fuu e jamirooje didi deen njowii.

*Kabaaru Almasiihu e Daawda
(Marku 12.35-37, Lukka 20.41-44)*

⁴¹ Ko Farisa'en ፎeen kawriti toon ፋuum, Iisaa yami ፎe, wi'i:

⁴² —Dume miiludon e Almasiihu oon? Wo o taan moy?

Be njaabii, ፎe mbi'i:

—O taan Daawda.

⁴³ O wi'i ፎe:

—Ko Daawda haaliri baawፋe Ruuhu ፋuum, noy noddiri Almasiihu «Joomiraado»? Sabo o wi'ii:

⁴⁴ «Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

faa mi wada njaabaa wayፎe ma.»[†]

⁴⁵ Woodi, Daawda ina noddira mo «Joomam». Ndelle noy o laatortoo taanum?

⁴⁶ Be fuu ፎe kunngii jaabaade mo faa'e. Caggal nyannde ndeen, fay gooto suusaay yamude mo yamፋe godፋe katin.

23

*No Iisaa feliri jannginoፎe Tawreeta e Farisa'en
(Marku 12.38-39, Lukka 11.39-52, 20.45-46)*

¹ Ndeen, Iisaa haalani jama'aaje deen e taal-ibaaፎe muudum ፎeen, wi'i:

² —Jannginoፎe Tawreeta e Farisa'en ፎeen kalfi-naama njanggina Tawreeta Muusaa.

[†] 22:44 Jabuura 110.1.

³ Saabe duum, oɗon kaani jaɓande ɓe, ngadon huunde fuu ko ɓe mbi'i on. Ammaa taa nyembiton golle maɓɓe, sabo ɓe ngadataa ko ɓe mbaajotoo duum.

⁴ ɓe kaɓɓan donje tedduɗe, ɓe mbakkina yimɓe, ammaa ɓe njidaa meemirde de fay e hoore honndu faa ɓe mballa dum'en.

⁵ Huunde fuu ko ɓe ngadata, ɓe ngadiran dum faa ɓe nji'ee. Dum wadi de iɓe kaɓɓa talki mawdi, iɓe njuutina bukki saayaaji maɓɓe faa ina ndaasoo.

⁶ Iɓe njidi joodorde ɓurde tedduɗe si ɓe noddaama e nokkuuje nyaamdu tedduɗe. Iɓe njidi joodorde ɓurde tedduɗe ley cuudi baajordi.

⁷ Iɓe njidi jowteede jowtaali tedduɗi ley lumooji e noddireede «Moodibbo».

⁸ Ammaa onon kaa, taa njaɓee noddireede «Moodibbo», sabo Moodibbo gooto tan njogidon. Onon, on fuu wo on sakiraabe.

⁹ Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru.* Sabo Baabiiwo gooto tan njogidon, gondo dow kammu oon.

¹⁰ Taa njaɓee noddireede «Hooreejo». Sabo Hooreejo gooto tan njogidon, oon woni Almasiihu.

¹¹ Burdo tedduɗe hakkunde moodon laatoo golloowo moodon.

¹² Toownudo hoore muudum fuu, leeyinte. Leeyindo hoore muudum fuu, toownete.

¹³ Bone woodanii on onon jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon cokana

* **23:9** Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru de konngol ngol waraay wi'ude neddo soowa bammum. Ngol haali haala hooreeɓe diina fonnduɓe ko'e muɓɓen e baabiraaku Laamɗo.

yimbe dammbugal laamu Laamdo ngaal. On naatataa, on accataa naatoobe naata. [

14 †]

15 Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon njiiloo e leyde, odon peyyita maayooji faa kebon tuubudo gooto. Si on kebii dum fu, odon ngada dum bii jahannama faa bura on bonde kile didi.

16 Bone woodanii on, onon wumbe dowoobe yimbe! Odon mbi'a: «Si neddo hunorake suudu dewal mawndu nduun fu wo bolum, ammaa si hunorake kanje suudu dewal mawndu oon, hunayeere mum nanngan dum.»

17 Majjube, wumbe! Dume buri teddude: kanje oon naa suudu laabinooru kanje oon nduun?

18 Odon mbi'a katin: «Si neddo hunorake hirsirde ndeen fu wo bolum, ammaa si hunorake sadaka gondo dow mayre oon, hunayeere mum nanngan dum.»

19 Wumbe! Dume buri teddude: sadaka oon naa hirsirde laabinoore sadaka oon ndeen?

20 Ndelle, neddo fuu kunoriido hirsirde ndeen, hunorake nde, kayre e huunde fuu ko yowii e mayre.

21 Neddo fuu kunoriido suudu dewal mawndu nduun, hunorake ndu, kayru e Laamdo gondo ley mayru oon.

22 Neddo fuu kunoriido kammu, hunorake joodorgal Laamdo ngaal e Joodiido e maggal oon.

† 23:14 E dereeji booydi, goddi ina beyda aaya 14: Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon nyaama jawdi rewbe be goriraabe mubben maayi, odon njuutina du'aawuuji moodon faa nanndinkinodon e lobbube. Saabe majjum, on keban jukkungo burngo fuu bonde.

23 Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon ittana Laamdo jakka fay naanaa e haakorooji moodon goddi, ammaa odon njeeboo ko buri fuu teddude e Jamirooje deen. Dum woni gollirde dartaare e yurmeende e goondinal. Wo kanjum kaannodon wadude tawee on njoppaay ko heddi duum.

24 Onon wumbe dowoobe yimbe! Si mbuubu saamii e njaram moodon, on ciwan itton dum, de odon moda ngeelooba!

25 Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon lawya caggal kore e caggal kaake, de ley majje ina heewi ko hemraa nguyka e muuyo bonngo.

26 Farisanke bumdo! Lawyu ley kore tafon, ndeen caggal toon du laaban.

27 Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon nanndi e caabeeje dawninaade, de dow mubben woodi, tawee ley mubben ina heewi yi'e maaybe e ko tuuni fuu.

28 Onon du, wo hono noon nanndudon: e jiide gite odon nanndi e fonnditiibe, ammaa ley moodon ina wi'i pet naafikaaku e oonyaare.

29 Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon moyyintinoo caabeeje annabaabe, odon njardina caabeeje fonnditiibe wobbe.

30 Odon mbi'a: «Sini min kawriino e jamaanu maamiraaabe amin, min ndufidataano e maabbe yiyam annabaabe.»

31 Ndelle, odon ceedanoo ko'e moodon wo on biibe warannoobe annabaabe been.

³² Ndelle, njottinee ko maamiraaɓe moodon puɗɗunoo!

³³ Onon bolle, ɓiɓɓe poosoke! Walaa fuu no ndaɗiron halkere jahannama.

³⁴ Dum waɗi de mido nulda on annabaaɓe e jom'en hakkillo e jannginoobe. On mbaran wobbe maɓɓe, tonton wobbe maɓɓe, piyon wobbe maɓɓe dorri e ley cuudi mon baajordi, ndiiwon dum'en hakkunde wuro e wuro.

³⁵ Njomnitaari yiyyam fonnditiibe ndufaadam e adunaaru ndu daam fuu yeccoto dow moodon, gilla yonki Haabiila ponnditiido oon faa yonki Jakariyaa ɓii Barakiya mo mbarnodon hakkunde suudu dewal mawndu e hirsirde oon.

³⁶ Goonga kaalanammi on: jukkungo majjum fuu saaman dow yimɓe jamaanu o!

*No Iisaa woyri yimɓe Urusaliima
(Lukka 13.34-35)*

³⁷ –Kay Urusaliima, Urusaliima! Ada wara annabaaɓe, ada warda nulaaɓe to maa kaaye! Kile keewɗe njidumi hawrundurde ɓiɓɓe maa hono no cofal hawrundurta coppi muudum ley bippeelee mum ni. De on njaɓaay.

³⁸ Paamon, Laamɗo yoppidii on e suudu mon, wo ndu winnde.

³⁹ Mido wi'a on: gilla joonin, on nji'ataa kam katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii garɗo e dow innde Joomiraado!»

24

*Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode
adunaaru
(Marku 13.1-13, Lukka 21.5-19)*

¹ Nde Iisaa yaltunoo suudu dewal mawndu ina yaha ndeen, taalibaaɓe muudum ɓattitii ɗum, kolli ɗum nyimngo ley galle mayru.

² O wi'i ɓe:

—On nji'ii kujje de fuu naa? Goonga kaalanammi on: fay hayre wootere heddataako ina yowii dow wonde. Fuu wurjinte.

³ Caggal ɗuum, Iisaa joodowii dow waamnde wi'eteende Jaytun. Taalibaaɓe muudum ngari to muudum kam'en tan, mbi'i ɗum:

—Humpitin min nde ɗum wadata. Maande ndeye hollata gartol maa, kam e timmoode adunaaru?

⁴ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Ndeentee taa fay gooto wosina on e goonga.

⁵ Sabo heewɓe ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni Almasiihu oon.» Be mbosinan yimɓe heewɓe.

⁶ On nanan kabaaru bolwole gadaade e an-niyaade, ammaa taa kulee! Ina tilsi ɗum wada, de ɗum wanaa timmoode tafon.

⁷ Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu. Rafooji ngadan, leydi dimmboto e nokku-uje feere feere.

⁸ Dum kaa fuu wo hono fuddoode njatawere ɓeynoowo ni.

⁹ Ndeen, yimɓe njaaran on caredon faa torredon, mbaredon. Lenyi diin fuu mbanyan on saabe am.

¹⁰ Wakkati oon, heewɓe pergoto njoppa goondinal muɓɓen, ina njambundura, ina mbanyunduri.

¹¹ Annabaabe fewreebe heewbe bangan, kiila heewbe.

¹² Bonandaaji keewan faa njinngu yimbe heewbe buytoo.

¹³ Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee.

¹⁴ Kabaaru Lobbo haala laamu Laamdo o gooynete e adunaaru ndu fuu, faa lenyi fuu keba seedaaku nguun. Ndeen adunaaru timmata.

*Haala torra mawdo e gartol Almasiihu
(Marku 13.14-27, Lukka 21.20-28)*

¹⁵ —On nji'an «huunde nyiddiniinde bonnoore»* nde annabi Daniyiila haalnoo kabaaru muudum. Huunde ndeen darnete dow nokkuure seniinde ndeen.† (Janngudo dum fuu, faama maanaa majjum.)

¹⁶ Ndeen, tawaaabe ley Yahuudiya fuu ndoggira baamle.

¹⁷ Tawaado dow suudu, taa wi'a jippoto hooya gineeji ley suudu muudum.

¹⁸ Tawaado ngesa, taa yeccoo faa hooyowa saaya muudum.

¹⁹ Kay, debereedu'en e musinteebe njaran torra ley balde deen!

²⁰ Naaree Laamdo taa doggudu moodon laatoo wakkati dabbunde naa nyalaande fowteteende.

²¹ Sabo ndeen, torra mawdo wadan mo hono muudum wadaay gilla fuddoode adunaaru faa

* **24:15** Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11. † **24:15** Do Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankooŋe. Ko o sappinoo duum wadii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartan katin.

joonin, woodi du hono muudum wadataa abada katin.

²² Sini tawiino balde deen ndaabbindinaaka, fay gooto hisataano. Ammaa Laamdo rabbindinii de saabe subaabe muudum.

²³ Wakkati oon, si goddo wi'ii on: «Ndaaree! Inan Almasiihu do», naa «Inani mo to», taa ngoondinee.

²⁴ Sabo almasiihu'en fewreebe e annabaabe fewreebe bangowan, ngada maandeeji mawdi e kaayeeffiji faa majjina fay subaabe been, si na laatoo.

²⁵ Paamee wooda. Mi haalanii on gilla dum waraay.

²⁶ Si yimbe mbi'ii on: «Inani mo ley ladde», taa njehee. Naa si be mbi'ii: «Inani mo ley cuudi toon», taa ngoondinee.

²⁷ Si goonga, no mayyere yaynirta e kammu gilla lettugal faa gorgal ni, hono noon Bii Neddo wardata.

²⁸ To ko saadi woni fuu, toon jigaaje kawritata.

²⁹ –Wakkati gooto, caggal torra balde deen, naange niibban, lewru selan yaynude, koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu deen ndimmboto.‡

³⁰ Wakkati oon, maande Bii Neddo oon bangan dow kammu, lenyi adunaaru diin fuu mboyan mettorgal. Be nji'an Bii Neddo oon, ina wara e duule, ina warda e baawde e teddeengal manngal.

³¹ Buututal manngal fuufete, de o nula maleyka'en makko lettugal e gorgal, hordoore e sobbiire, kawrundura subaabe makko been gilla to adunaaru fuddi faa to haadi.

‡ 24:29 Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10.

*Banndol dow yibbi**(Marku 13.28-31, Lukka 21.29-33)*

³² Ekitee ko yibbi hollata: si licce makki keyditii, haakorooji makki du mbilitii fu, odon anndi ndungu badake.

³³ Noon du, si on nji'ii kulle deen fuu, annditon wakkati oon badake, imo woni e dammbugal galle.

³⁴ Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa tawee kulle deen fuu ngadaay.

³⁵ Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

*No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamdo**(Marku 13.32-37, Lukka 17.26-30, 34-36)*

³⁶ –Ammay nyalaande ndeen e wakkati oon fay gooto anndaa dum, wanaa maleyka'en wonbe dow kammuuli, wanaa Biddo oon. Walaa anndudo dum si wanaa Baabiiwo oon.

³⁷ Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu, noon du laatoroo si Bii Neddo warii.

³⁸ E ley nyalaade deen fadde ilam tuufaandu daam warude, yimbe ina nyaama, ina njara, ina banja, ina banjee, faa nyannde Nuuhu naati laana kaan.

³⁹ Be paamaay faa'e faa ilam tuufaandu daam wari, yooli be fuu. Garol Bii Neddo du, hono noon laatoroo.

⁴⁰ Wakkati oon, worbe dido tawdete ley ngesa. Gooto mubben hooyete, gooto du yoppee.

⁴¹ Rewbe dido undoo be tawete dow unirde. Gooto mubben hooyete, gooto du yoppee.

⁴² Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata.

⁴³ Paamee dum do: si jom galle ina anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, waalan hakkilde, yoppataano o naata suudu muudum.

⁴⁴ Ndelle, onon du cegilee, sabo Bii Neddo waran e wakkati mo on miilaaki.

*Haala golloowo koolniido e golloowo bondo
(Lukka 12.41-48)*

⁴⁵ —Ndelle, moy woni golloowo koolniido, jom hakkillo? Oon woni mo joomum halfini golloobe muudum faa hokka dum'en nyaamdu muɓben e wakkati kaando.

⁴⁶ Barke woodanii golloowo mo joomum warti, tawi ina wada no yamiraa noon.

⁴⁷ Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfinan mo jawdi muudum fuu.

⁴⁸ Ammaa si golloowo oon wo bondo, wi'ii ley bernde mum joomum booyan wartaay,

⁴⁹ de fuddi ina fiya banndiraaɓe muudum golloobe, ina nyaamda ina yarda e sulotooɓe,

⁵⁰ ndeen kaa, joomiiko wartan nyalooma mo o anndaa e wakkati mo o miilaaki.

⁵¹ Joomiiko oon jukkoto mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde munaafiki'en. Toon bojji e ɱeryundurde nyiiye ngoni.

25

Banndol haala surbaaɓe sappo

¹ —Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono surbaaɓe sappo hooyuɓe fitillaaji muɓben de njehi faa njaɓɓowoo ɓanɗo.*

* **25:1** E al'aada Alhuudiyankooɓe ɓanɗo ina yaada e yigiraaɓe jom suudu muudum, sabo kam'en ndammata dum.

² Njoyo ma66e ngalaa hakkillo, njoyo ma66e du ina ngoodi hakkillo.

³ Be ngalaa hakkillo been kooyi fitillaaji tawi njoo6aaki nebbam.

⁴ Jom'en hakkillo been kaa njaadi paali nebbam e fitillaaji mu66en.

⁵ Nde 6aɲudo oon jenggunoo waraay ndeen, 6e fuu 6e ɲoɲi, 6e ɗaanii.

⁶ Faa hakkunde jemma, yeewnaango nanaa, wi'i: «Inan 6aɲudo oon! Njaltee! Nja66owee mo!»

⁷ Ndeen surbaa6e been fuu pini, ina moyyina fitillaaji mu66en.

⁸ Surbaa6e 6e ngalaa hakkillo been mbi'i jom'en hakkillo been: «Njedee min nebbam moodon ɗaam, sabo inan fitillaaji amin ina nyifa.»

⁹ Jom'en hakkillo been njaabii, mbi'i: «Gasataa, sabo ko min njogii duum heyataa en, en fuu. Njeehee to sonnoo6e, coodowon!»

¹⁰ Ko 6e njehi faa 6e coodowa nebbam duum, 6aɲudo oon yottii. Segilinoo6e been naatidi e makko e ley suudu weltaare nduun, de dammbugal ngaal ommbaa.

¹¹ Faa 6ooyi seeda, surbaa6e heddii6e 6e cegi-laaki been ngarti, keddiina nodda, ina mbi'a: «Joomii amin, joomii amin, omtan min!»

¹² Ammaa o jaabii 6e, o wi'i: «Goonga kaalanammi on: mi anndaa on.»

¹³ Iisaa sakitii wi'i:

—Kakkilon ndelle, sabo on anndaa nyalaande naa wakkati mo Bii Neddo wartata oon.

*Banndol haala golloo6e tato
(Lukka 19.11-27)*

14 —Laamu Laamdo ina nanndi e gorko cegiliido faa dilla, noddi maccube mum, de halfini dum'en jawdi mum.

15 O halfini gooto ma66e mutakal kanje keme joy, goddo keme didi, tata6o oon hemre, mono fuu ko fotata e muudum. Caggal duum, o dilli. Wakkati oon ni,

16 kalfinaado mutakal kanje keme joy oon yehi luumorii dum, he6i mutakal keme joy godde.

17 Jom keme didi oon du wadi noon, tini kam du mutakal keme didi godde.

18 Ammaa jom mutakal hemre oon yehi wasowi ngayka, uwi toon ko joomum oon hokkunoo dum.

19 Faa 6ooyi caggal majjum, joomii 6e oon warti, noddi 6e, faa ndaara hiisa ceede deen.

20 Kalfinaado mutakal kanje keme joy oon wari, waddi mutakal keme joy godde, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal keme joy. Ndaar, mi tinorake de mutakal keme joy godde.»

21 Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccudo lobbo, koolniido. Saabe a hoolnake e ko famdi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa ceyododen!»

22 Kalfinaado mutakal keme didi oon wari kam du, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal kanje keme didi. Ndaar, mi tinorake de mutakal keme didi godde.»

23 Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccudo lobbo, koolniido. Saabe a hoolnake e ko famdi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa ceyododen!»

24 Kalfinaado mutakal kanje hemre oon wari kam du, wi'i: «Joomam, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada taya ko a aawaay, ada hawrun-dura to a sarkaay aawdi.

25 Saabe dum, kulumi, njahumi iroyimi kanje maa oon. Haya, inan giney maa.»

26 Joomiiko jaabii mo, wi'i: «Maccudo bondo, jaaydo! Ada anndunoo mido taya ko mi aawaay, mido hawrundura to mi saakaay aawdi.

27 Ndelle, ada haannoo wattude kanje am oon to tinoobe buudi, faa danya ko tinoriimi si mi wartii.

28 Joonin, teete mo mutakal hemre kanje oon, kokkon dum jom mutakal kanje keme joy oon.

29 Sabo jogiido fuu beydante faa heewa. Ammaa mo walaa oon, fay seeda ko jogii duum teetete.

30 Maccudo jaaydo oon kaa, paddee dum yaasin e ley nimre ndeen. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni.»

No Bii Neddo oon sarortoo yimbe fuu

31 —Nde Bii Neddo wardi e teddeengal muudum, kam e maleyka'en fuu, joodoto e joodorgal laamu muudum teddungal ngaal.

32 Yimbe adunaaru been fuu kawrundurte yeeso makko, o senna 6e hono no duroowo senndirta baali e be'i ni:

33 o heedina baali diin e junngo makko nyaamo, o heedina be'i diin e junngo makko nano.

34 Ndeen Kaananke oon wi'ata wonbe junngo mum nyaamo been: «Ngaree, onon 6e Baaba am barkini, nja6ee laamu mo ndesanadon gilla e fuddoode adunaaru ndu.

35 Sabo mi yolbiino, de on nyaamnii kam. Mi domdiino, de on njarnii kam. Mi laatakeno beero, de on nja66ake kam.

³⁶ Mi holiino, de on koltinii kam. Mi nyawiino, de on cawrii kam. Mi uddanooma ley kasu, de on ndaarowii kam.»

³⁷ E wakkati oon, fonnditiiɓe ɓeen njaabotoo mo, mbi'a: «Joomiraado, ndey min nji'i ada yolbi, de min nyaamni ma naa ada domɗi, de min njarni ma?

³⁸ Ndey min nji'i a beero, de min njaɓɓii ma, naa a koldo, de min koltini maa?

³⁹ Ndey min nji'i a nyawdo naa a uddaado ley kasu, de min ngari ndaarude ma?»

⁴⁰ Kaananke oon jaaboto ɓe wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko ngadandon gooto e ɓurdo famɗude ley sakiraaɓe am ɓeen fu, wo miin ngadandon.»

⁴¹ Caggal duum, o wi'an wonɓe junngo makko nano ɓeen: «Mboddee kam, onon hudaabe Laamdo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamdo resani Ibiliisa e maleyka'en muudum ngeen!

⁴² Sabo mi yolbiino, de on nyaamnaay kam. Mi domɗiino, de on njarnaay kam.

⁴³ Mi weeriino, de on njippinaay kam. Mi holiino, de on koltinaay kam. Mi nyawiino, mi uddanooma, de on ngaraay ndaarude kam.»

⁴⁴ Ndeen, ɓe njaaboto mo kamɓe du, ɓe mbi'a: «Joomiraado, ndey min nji'i ada yolbi naa ada domɗi naa ada weeri naa ada holi naa ada nyawi naa ada ommɓaa ley kasu, de min mballaay ma?»

⁴⁵ O jaaboto ɓe, o wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko on ngadanaay gooto e ɓurɓe famɗude ɓee do duum, wo miin woni on ngadanaay.»

⁴⁶ Ndeen, ɓe njahan ley jukkungo duumiingo, de fonnditiiɓe ɓeen keɓa nguurndam nduumiidam.

26

*No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa
(Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)*

¹ Nde Iisaa timminnoo waajuuji diin fuu, wi'i taalibaaፎ muudum been:

² —Odon anndi balde dīdi keddanii en e iidi Faltagol*, de Bii Neddo hokkitirte faa tontee e leggal palaangal.

³ E wakkati oon, hooreeፎ almaami'en e mawbe Alhuudiyankooፎ been kawritowi galle Almaami Mawdo bi'eteedo Kayafas.

⁴ Be fuu ፎ ndawridi faa ፎ nanngira Iisaa hiila, ፎ mbara dum.

⁵ Ammaa ፎ mbi'i:

—Taa ngaden dum ley iidi ndi de yimፎ muurta.

*No debbo joordi nebbam uurdam dow Iisaa
(Marku 14.3-9, Yuhanna 12.1-8)*

⁶ Tawi Iisaa ina woni ley Baytaniya to suudu Simon noddirteedo ceppindo.

⁷ Debbo gomma battitii dum ina jogii faandu nebbam uurdam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ina nyaama, o joori dam dow hoore muudum.

⁸ Nde taalibaaፎ been nji'unoo dum ndeen, met-taa, ina mbi'a:

—Dume saabii de nebbam daam bonniraa ni?

⁹ Idam waawnoo sonneede ceede keewe, de ceede deen kokkee talkaaፎ.

¹⁰ Iisaa faamii ko ፎ kaalata duum, wi'i ፎ:

* **26:2 Iidi Faltagol** wo miccinoori nyannde nde Laamdo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiyam mooytaa e dammbugal muudum.

—Ko wadi de oɗon torra debbo o? O gollanii kam gollal lobbal.

¹¹ Si goonga, talkaaɓe ina tawdee e moodon wakkati fuu. De miin kaa, mi tawdataake e moodon wakkati fuu.

¹² O joorii nebbam uurdam dam dow ɓanndu am faa o segilanoo kam uweede.

¹³ Goonga kaalanammi on: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e adunaaru ndu fuu, ko debbo o wadi ɗuum fillitete, faa o miccitee.

No Yahuuda jamborii Iisaa

(Marku 14.10-11, Lukka 22.3-6)

¹⁴ Ndeen Yahuuda Isikariyotto, gooto e taal-ibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen, yehi to hooreeɓe al-maami'en,

¹⁵ wi'i ɗum'en:

—Dume kokkoton kam si mi waddanii on Iisaa? Ndeen ɓe njobi mo buuɗi cardɗi capande tati.

¹⁶ Gilla ndeen, Yahuuda ina filoo wakkati faa jamboo Iisaa.

No Iisaa wadiri hiraande iidi Faltagol e taal-ibaaɓe muudum

(Marku 14.12-26, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30, 1 Korintunkooɓe 11.23-25)

¹⁷ Nyalaande go'aɓerde iidi buuru mo wattaaka rabilla, taalibaaɓe ɓeen ngari, yami Iisaa, mbi'i ɗum:

—Toy njiddaa min cegilanowe hiraande iidi Faltagol ndeen?

¹⁸ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Njehee ngalluure toon, naaton suudu maani, mbi'on ɗum: «Moodibbo wi'i wakkati muudum

yonii. Wo to suudu maada wadata iidi Faltagol, kam e taalibaabe muudum.»

¹⁹ Taalibaabe been ngadi ko Iisaa yamiri dum'en, cegilii hiraande ndeen.

²⁰ Nde hiirnoo fu, Iisaa joododii e taalibaabe sappo e dido been faa 6e kiirto.

²¹ Nde 6e kiirtotonoo ndeen, o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto moodon jamboto kam.

²² Be cunii sanne, heddii i6e yamira mo gooto gooto, mono fuu ina wi'a:

—Joomam, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wi'i:

—Cuuwidindo e am junngo muudum ley le'al ngal, oon jambotoo kam.

²⁴ Tilay Bii Neddo yoppira adunaaru no haaliraa ley Binndi diin ni. Ammaa bone woodanii jambotoodo Bii Neddo oon! Gorko oon, si rimaakano fey 6uri woodde e muudum.

²⁵ Yahuuda jamboytoodo mo oon hooyi haala, yami mo, wi'i:

—Moodibbo, kori wanaa miin?

O jaabii dum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

²⁶ Nde 6e nyaamannoo ndeen, Iisaa hooyi buuru, yetti Laamdo, heltii, hokki taalibaabe muudum been, wi'i:

—Nja6ee, nyaamee. Dum woni 6anndu am.

²⁷ Caggal duum, o hooyi horde cabijam, o yetti Laamdo, o hokki 6e, o wi'i:

—Njaree, on fuu.

28 Dum woni yiiyam am tabintinoojam amaana Laamdo. Dam rufete saabe heew6e faa hakkeeji mu6ben njaafee.

29 Mido haalana on: mi yarataa cabijam dam katin si wanaa nyannde nde njardowammi e moodon kesam ley laamu Baaba am.

30 Caggal 6e njimii Jabuura,† 6e njalti, 6e njehi dow waamnde wi'eteende Jaytun.

*No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa dum
(Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)*

31 Wakkati oon, Iisaa wi'i 6e:

—Ley jemma o, on fuu on njoppan kam, sabo ina winndaa: «Mi fiyan duroowo piide maayde, de coggal baali ngaal sankitoo.»‡

Iisaa beydi, wi'i:

32 —Ammaa nde iirtinowaami fu, mi artoyto on Galili.

33 Ndeen Piyeer hooyi haala, wi'i mo:

—Fay si 6e fuu 6e njoppi ma, miin kaa abada mi yoppataa ma.

34 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Goonga kaalanammaami: jemma o pay, fadde ndontoori joggude a wi'an a anndaa kam kile tati.

35 Piyeer wi'i mo:

—Fay si tilsi mi maaydan e maada, abada mi wi'ataa mi anndaa ma.

Taalibaa6e 6een fuu mbi'i hono noon.

*No Iisaa nyaagorii Laamdo ley Geccemane
(Marku 14.32-42, Lukka 22.39-46)*

† 26:30 Al'aada Alhuudiyankoo6e woni yimude jimi Jabuura 115-118 e hiraande iidi Faltagol. ‡ 26:31 Jakariyaa 13.7.

³⁶ Caggal duum, Iisaa yottodii e ma66e nokku bi'eteedo Geccemane, wi'i 6e:

—Njoodde do, faa mi yaha mi wadowa du'aare.

³⁷ O yaadi e Piyeer e 6ib6e Jebede dido 6een, 6ernde makko fuddi maatude mettorgal e kaadeefi.

³⁸ Wakkati oon, o wi'i 6e:

—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina nesa warude kam. Keddee do, ndoomidee e am, kakkilen.

³⁹ O toowti seeda, o hippii yeeso makko e leydi, imo du'oo, imo wi'a:

—Baabiiwo, si tawii ina laato, woddinam horde torra nde. Ammaa taa laatoroo no muuyirmi, laatoroo no muuyirdaa aan.

⁴⁰ O warti, o tawi i6e daanii. O wi'i Piyeer:

—On ngalaa semmbe faa ndoomidon e am fay haddi wawtu gooto naa?

⁴¹ Kakkilee, ndu'ee, taa on njarribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terde ina lokkidi.

⁴² O yehi katin, o du'ii, o wi'i:

—Baabiiwo, si tawii horde bone nde waawaa woddineede si wanaa mi yara dum fu, muuyde maa laato.

⁴³ O warti, o tawi 6e daantake, sabo doyngol ma66e na teddi sanne.

⁴⁴ O yehi katin, o du'ii tata6erde hono no o du'orinoo ni.

⁴⁵ Caggal duum, o warti to taalibaa6e 6een, o wi'i dum'en:

—On daani, odon nootta naa? Ndaaree, wakkati o yottake! Bii Neddo wattete e juude luttube.

⁴⁶ Ummee njehen! Inan jambotoodo kam oon ina battitii.

No Iisaa nanngiraa

(Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

⁴⁷ O tilaaki haalude, faa Yahuuda, gooto e sappo e dido been, yottii ina wondi e yimbe heewbe jogiibe kaafaaje e cabbi. Wo be nulaabe hooreebe almaami'en e mawbe Alhuudiyankooobe.

⁴⁸ Jambotoodo mo oon hokkiino be filnde, wi'i:
—Mo mucciimi fu, oon woni kanko. Nanngon dum.

⁴⁹ Wakkati oon pay, Yahuuda battitii Iisaa, wi'i dum:

—Foofoo Moodibbo!

O muccii dum.

⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Gido am, wadu ko waddi maa duum.

Wakkati oon, be battitii Iisaa, be nanngi dum, be tiigii dum.

⁵¹ Gooto e wondube e Iisaa been soorti kaafaahi mum, soppi maccudo Almaami Mawdo, tayi nowru muudum.

⁵² Ndeen, Iisaa wi'i mo:

—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muudum, sabo kamreteeo kaafaahi fuu, kaafaahi halkata dum.

⁵³ Maa du ada miila joonin mi waawaa noddude Baaba am nulda kam ko buri konuuji sappo e didi maleyka'en naa?

⁵⁴ Ammaa si dum laatorake noon, noy ko winndaa e ley Binndi diin duum tabitirta? Di mbi'ii sanaa dum laatoroo noon.

⁵⁵ E wakkati oon, o wi'i jamaa oon:

—Ko wadi de ngardudon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono wo mi gujjo? Nyannde fuu mido joodinoo ley suudu dewal mawndu nduun, mido janngina, de on nanngaay kam.

⁵⁶ Ammaa dum fuu wadan faa Binndi annabaaɓe diin tabita.

Ndeen, taalibaaɓe been fuu njoppi mo, ndoggi.

No mawɓe diina carorii Iisaa

(Marku 14.53-65, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Nannguɓe Iisaa been njaari dum to Kayafas Almaami Mawɗo oon. Tawi jannginoobe Tawreeta e mawɓe lenyol been kawritii toon.

⁵⁸ Piyeer le, ina jokki mo to toowti seeda, faa e taliyaare galle Almaami Mawɗo oon. O naati ley galle oon, o joododii e doomoobe been faa o yi'a no dum sakitortoo.

⁵⁹ Woodi, hooreeɓe almaami'en e jeyaaɓe e waalde Saahiibe ndeen fuu ina piloo fewre nde pelda Iisaa faa waree,

⁶⁰ de ɓe kebaay. Fay ko heewɓe ngari seedanaade mo pene duum, sabaabu baawɗo warude mo fuu walaa. Sakitii, worɓe dido ngari,

⁶¹ mbi'i:

—Kanko wi'unoo imo waawi liɓude suudu dewal Laamɗo, de o nyiɓtoo ndu ley balde tati.

⁶² Almaami Mawɗo oon ummii, wi'i Iisaa:

Walaa ko njaabotodaa naa? Ko yimɓe ɓe ceedante duum wo dume?

⁶³ Dum fuu imo deyyinii. Almaami Mawɗo oon wi'i mo:

—Mido yamire e innde Laamɗo buurɗo, kaalanaa min si tawii aan woni Almasiihu, Bii Laamɗo oon.

⁶⁴ O jaabii d̄um, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali. Katin, mido wi'a on: gilla joonin, on nji'an Bii Neddo ina joodii gere nyaamo Jom baawde oon. O warowan dow duule kammu.

⁶⁵ Haalaaji makko diin metti Almaami Mawdo oon faa seeki kaddule muudum, wi'i:

—O mbonkake Laamdo! Walaa fuu ko kaajaraden seedebe katin! On narii noppi moodon ko o mbonkii Laamdo d̄uum.

⁶⁶ Dume miilidon?

Be njaabii, be mbi'i:

—Imo haani wareede.

⁶⁷ Caggal d̄uum, be tutti e yeeso makko, be culkii mo. Wobbe maβbe ina peenya mo,

⁶⁸ ina mbi'a:

—Hey Almasiihu! Si a annabaajo, haalan min moy fiyi ma!

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa

(Marku 14.66-72, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Tawi Piyeer ina joodii yaasin suudu nduun ley taliyaare galle oon. Gooto e horbe wonbe doon battitii mo, wi'i:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinkeejo oon.

⁷⁰ O yeddi d̄um hakkunde yimbe fuu, o wi'i:

—Mi faamaay ko kaalataa d̄uum.

⁷¹ Caggal d̄uum, o fonndii to dammbugal galle toon. Kordo goddo yi'i mo, wi'i wonbe doon been:

—Gorko o ina wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.

⁷² Piyeer yeddi katin, wi'i:

—Mi hunake, mi anndaa gorko o.

⁷³ Faa 6ooyti seeda, dariibe doon been battii Piyeer, mbi'i dum:

—Tannyoral, aan du wo a gooto ma66e, sabo demngal maa ngal hollii to yuurudaa.

⁷⁴ E ley duum, Piyeer fuddi hunaade e huttaade, ina wi'a:

—Mi anndaa gorko o!

Wakkati oon pay, ndontoori joggi.

⁷⁵ De Piyeer micciti ko Iisaa wi'unoo duum: «Fadde ndontoori joggude, a wi'an a anndaa kam kile tati.» O wurtii yaasin, imo woya bojji cattuɗi.

27

No Iisaa yaariraa to Pilaatu

(Marku 15.1, Lukka 23.1-2, Yuhanna 18.28-32)

¹ Gilla fajiri, hooree6e almaami'en e maw6e lenyol been fuu kawriti, ndarni anniya warude Iisaa.

² Be ka66i mo, 6e njaari mo, 6e ngatti mo e juude Pilaatu goforneer oon.

No Yahuuda maayiri

(Golle Nulaa6e 1.18-19)

³ Nde Yahuuda jambiido Iisaa oon yi'unoo no Iisaa saroraa wo bareteedo fu, mimsiti. O wartiri buuɗi cardi capande tati diin to hooree6e almaami'en e maw6e lenyol been.

⁴ O wi'i dum'en:

—Mi luttii ko njambiimi mo walaa feloore duum!

Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Ko jomi min? Wo aan dum woodani.

⁵ Yahuuda faddi ceede deen ley suudu dewal mawndu nduun, dilli. Ndeen yehi, hooyi boggol, waritowii.

⁶ Hooreeɓe almaami'en ɓeen kooyi ceede deen, mbi'i:

—Dagaaki ceede de ngattee ley keesu oon, sabo wo dum njobdi yiiyam.

⁷ Be ndawridi dow majjum, de ɓe kooyi ceede deen, ɓe coodi ngesa mahoowo loode, ɓe ngadi nga caabeeje weerɓe.

⁸ Dum wadi de ngesa ngaan ina wi'ee «Ngesa Yiiyam» faa hannden.

⁹ Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan tabintiniraa nde wi'unoo:

«Be kooyii buudi cardi capande tati,
coggu mo yimɓe Israa'iila kiisorii yonki makko,

¹⁰ ɓe coodi dum ngesa mahoowo loode,
hono no Joomiraado yamiri kam ni.»*

No Pilaatu yamiri Iisaa

(Marku 15.2-5, Lukka 23.3-5, Yuhanna 18.33-38)

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oon. Oon yami mo, wi'i:

—Aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe oon naa?

O jaabii, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

¹² Ammaa nde hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol ɓeen pelannoo mo ndeen, o nootaaki fay huunde.

¹³ Ndeen Pilaatu wi'i mo:

—A nanataa ko ɓe ceedante duum fuu naa?

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13, 32.6-9.

14 Ammaa o jaabaaki faa'e. Dum haaynii goforneer oon sanne.

No Iisaa saroraa wo bareteedo
(Marku 15.6-15, Lukka 23.13-25, Yuhanna 18.39-19.16)

15 Wakkati Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina woowi yoofande yimbe been kasuujo gooto mo njidi yoofaneede.

16 Wakkati oon, ina woodi kasuujo jom innde, bi'eteedo Iisaa Barabas.

17 E ley ko jamaa oon hawriti duum, Pilaatu yami 6e, wi'i:

—Moy njidudon mi yoofana on: Iisaa Barabas naa Iisaa bi'eteedo Almasiihu oon?

18 Si goonga, Pilaatu faamii wo kiram wadi de 6e kokkitiri Iisaa.

19 Katin du, wakkati o joodinoo ley sarordu oon, jom suudu makko neli e makko, wi'i:

—Celaa gorko ponnditiido oon, sabo jemma hankin koydi makko tampinii kam sanne.

20 Hooree6e almaami'en e maw6e lenyol been ndunyi jamaa oon nyaagoo Pilaatu yoofana 6e Barabas, de wara Iisaa.

21 Goforneer oon yamtindii 6e:

—Moy e dido been njidudon mi yoofana on?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Barabas!

22 Pilaatu yami 6e, wi'i:

—Ndelle, noy ngadammi Iisaa bi'eteedo Almasiihu oon?

Be fuu 6e njaabii, 6e mbi'i:

—Tontu mo e leggal palaangal!

23 O yami 6e, o wi'i:

—Dume o wadi ko boni?

De 6e beydi yeewnaade semmbe, i6e mbi'a:

—Tontu mo e leggal palaangal!

²⁴ Ndeen Pilaatu yi'i walaa ko waawi, tawi du muurtere ina ummoo. O hooyi ndiyam, o looti juude makko yeeso yim6e 6een, o wi'i 6e:

—Miin kaa, baka am walaa e rufugol yiyam gorko o. Wo onon 6um woodani.

²⁵ Be fuu 6e njaabii, 6e mbi'i:

—Yiyam makko ina yowii dow amin, minen e 6i66e amin!

²⁶ Ndeen, Pilaatu yoofani 6e Barabas, de yamiri Iisaa fiyee dorri. Caggal 6uum, o hokkitiri 6um tontowee e leggal palaangal.

No sordaasi6e njalnorii Iisaa

(Marku 15.16-20, Yuhanna 19.2-3)

²⁷ Sordaasi6e goforneer 6een njaari Iisaa to galle laamorde ley hu6eere toon. Be ngaddi fedde sordaasi6e 6een fuu piilii mo.

²⁸ Be 6orti mo kaddule makko, 6e 6orni mo saaya mbodeeha.†

²⁹ Caggal 6uum, 6e canyi taarde gi'e, 6e kippi e hoore makko, 6e ngatti loosol e junngo makko nyaamo. Ndeen 6e kofii yeeso makko, i6e njal-noroo mo, i6e mbi'a:

—Foofoo, kaananke Alhuudiyankoo6e!

³⁰ Be tutti dow makko, 6e kooyi loosol ngool i6e piya mo hoore.

³¹ Nde 6e tilinoo jalnoraade mo ndeen, 6e itti saaya kaan, 6e 6orni mo kaddule makko. Ndeen 6e njaari mo faa 6e tontowa mo e leggal palaangal.

† **27:28** Wakkati Iisaa, **saaya mbodeeha** wo saaya ka kaananke 6ornotoo.

*No Iisaa tontiraa dow legal palaangal
(Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43, Yuhanna
19.17-27)*

³² Nde 6e njaltannoo ngalluure ndeen fu, 6e kawri e gorko jeyaado Sireene bi'eteedo Simon. Sordaasiibe been ndooldi mo o wakkoo legal Iisaa palaangal ngaal.

³³ Be njottowii nokku bi'eteedo Golgata (maanaa majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»).

³⁴ Be kokki Iisaa cabijam njillunduraadam e kaankaangel faa o yara. Nde o meedunoo dum ndeen, o salii yarude.

³⁵ Nde 6e tontunoo mo e legal palaangal ndeen, 6e pecciri kaddule makko cumnal.

³⁶ Caggal duum, 6e njoodii toon iibe ndooma mo.

³⁷ Be mbinndi sabaabu ko tonti mo, 6e takki dum do tiimtube hoore makko doon. Binndi dow maggal na mbi'a: O WO IISAA, KAAANANKE ALHU-UDIYANKOOBE.

³⁸ Tawi du, yanoobe dido tontidaa e makko, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko.

³⁹ Yimbe faltotoobe doon been ina njenna mo, ina ndimmba ko'e mu66en,

⁴⁰ ina mbi'a:

—Aan liboowo suudu dewal mawndu de nyi6too ndu ley balde tati, dannu hoore maa! Si wo a Bii Laamdo, jippa legal palaangal ngal!

⁴¹ Hono noon, hooree6e almaami'en e janngi-noobe Tawreeta e maw6e lenyol been fuu ina njal-noroo mo, ina mbi'a:

⁴² —O dannii wo66e, de o waawaa dannude hoore makko. Wo o kaananke Israa'iila. Jonle, o jippoo legal palaangal ngal, faa ngoondinen mo.

43 O halfinii hoore makko Laamdo. Laamdo hisina mo joonin si na yidi mo. Sabo o wi'ii wo o Bii Laamdo.

44 Yanooɓe tontaaɓe dakkol makko been du ina mbonkoroo mo noon.

Haala maayde Iisaa

(Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)

45 Gilla hakkunde naange, nimre wadi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.

46 Wakkati yamnde tati kiiral naange, Iisaa feekii feekaango toowngo, wi'i:

— *Eli, Eli, lama sabaktani?* (Dum na fi-irta «Laamdo am, Laamdo am! Dume saabii de njoppudaa kam?»)

47 Nde woɓɓe dariiɓe toon been nannoo dum ndeen, mbi'i:

—Wo annabi Iliyaasa o noddata!

48 Wakkati oon ni, gooto doggi waddowi tekkere, suuwi nde e ndiyam lammudam, haɓɓi nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta.

49 Ammaa heddiiɓe been mbi'i:

—Yoppu. Ndaaren yalla Iliyaasa waran danna mo.

50 Caggal duum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de yoofi yonki muudum.

51 Wakkati oon, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla dow faa ley, laatii taye diɗi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii.

52 Caabeeje udditii, de seniiɓe maaynooɓe heewɓe iirtii.

⁵³ Caggal ko Iisaa iirtii duum, 6e njalti e caabeeje deen, 6e naati ngalluure seniinde ndeen. Yim6e heew6e nji'i 6e.

⁵⁴ Sordaasiibe doomu6e Iisaa 6een e hooreejo mu6ben nji'ii no leydi dimmborii e ko wadi duum fuu. Be kuli sanne, 6e mbi'i:

—Si goonga ni, o wo Bii Laamdo!

⁵⁵ Rew6e heew6e ina ngoni to toowti, ina kaynoo. Wo 6e jokkunoobe Iisaa gilla Galili faa 6e ngollana dum.

⁵⁶ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufi, kam e inna 6i66e Jebede ina ngoni hakkunde ma66e.

*No 6anndu Iisaa wattiraa e saabeere
(Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56, Yuhanna
19.38-42)*

⁵⁷ Nde hiirnoo fu, gorko jom jawdi jeyaado Ari-matiya wari. Imo wi'ee Yuusufi. Kam du wo taalibaajo Iisaa.

⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o njaarii dum 6anndu Iisaa. Pilaatu yamiri o hokkee ndu.

⁵⁹ O hooyi 6anndu nduun, o fiili dum e kasanke keso.

⁶⁰ O watti dum e saabeere heyre nde o wasannoo hoore makko e hayre. Caggal duum, o talliti hayre teddunde, o uddiri dammbugal saabeere ndeen, o dilli.

⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oon ina njoodii doon, ina kucciti e saabeere ndeen.

No sordaasiibe ndoomiri saabeere Iisaa
⁶² Jaango majjum wo nyalaande fowteteende. Hooree6e almaami'en e Farisa'en kawriti to Pi-laatu,

⁶³ mbi'i dum:

—Joomii amin, min miccitake kiiloowo yimbe oon wi'iino nde wuurnoo ndeen, balde tati caggal maayde muudum iirtoto.

⁶⁴ Ndelle, njamiraa saabeere ndeen doomee faa nyalooma tatabo oon faltoo, taa taalibaaabe makko ngara mbujja banndu makko mbi'a yimbe been o ummitake hakkunde maaybe. Ndeen kaa, hiila cakitiika kaan buran arandeeha kaan bonde.

⁶⁵ Pilaatu wi'i be:

—Inan sordaasi'en ndaarooobe. Njehee, kooyee dum'en, ndoomira saabeere ndeen no mbaawiri fuu.

⁶⁶ Be njehi hayboyde saabeere ndeen: be takki ommboode ndeen, be ngadi maande dow mayre, be ndarni doon sordaasiibe ndaarooobe.

28

No Iisaa ummintiniraa

(Marku 16.1-10, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10)

¹ Nde nyalaande fowteteende ndeen faltinoo fu, gilla naange fudaay nyannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oon njehi ndaaroyde saabeere ndeen.

² De inan, leydi dimmbii semmbe. Maleyka Joomiraado yuuri dow kammu jippii, talliti hayre ndeen joodii dow mayre.

³ Imo jalbira hono mayyere, kaddule makko du ina ndawni far, hono jalbugol daandorgal ni.

⁴ Doomoobe been kuli sanne faa ina ndiwna, laatii hono maaybe ni.

⁵ Maleyka oon wi'i rewbe been:

—Onon kaa, taa kulee! Midó anndi Iisaa ton-tanoodo oon pilotodon.

⁶ O walaa do, o ummitake hono no o wiirunoo ni. Ngaree, ndaaree nokku do o waalinoo do.

⁷ De kenyonon, njahon, kumpitowon taalibaa6e makko 6een o ummitake e maayde. Woodi, joonin o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo. Dum njoginoomi faa mi haalana on.

⁸ Rew6e dido 6een kenyii, ndilli to saabeere toon, i6e keewi kulol e seyo manngo. Be ndoggi yaade faa 6e kaalanowa taalibaa6e makko 6een kabaaru o.

⁹ Wakkati oon ni, Iisaa hawri e ma66e, wi'i 6e:

—Foofoo!

Be 6attitii mo, 6e nanngi koyde makko, 6e cuji-dani mo.

¹⁰ Ndeen, o wi'i 6e:

—Taa kulee! Njehee mbi'owee taalibaa6e am 6een njaha Galili. Toon 6e nji'oyta kam.

No doomoobe saabeere Iisaa 6een pillorii ko wadi duum

¹¹ Nde rew6e 6een ndillannoo ndeen, wo66e e sordaasiibe ndaaroo6e saabeere 6een kooti ngal-luure toon, kaalani hooree6e almaami'en 6een ko wadi duum fuu.

¹² Hooree6e almaami'en 6een kawriti e maw6e yim6e. Be ndawridi faa 6e kokka sordaasiibe 6een ceede keewde.

¹³ Be mbi'i dum'en:

—Mbi'on taalibaa6e makko 6een ngarii jemma tawi odon daanii, de mbujji mo.

¹⁴ Si goforneer oon nanii dum fu, min koomtan dum, min keedana on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasiiḅe ḅeen nanngi ceede deen, ngadi no mbiiraa noon. Nii du haala kaan fillortee hakkunde Alhuudiyankooḅe faa hannden.

No Iisaa ḅangirani taalibaaḅe muudum

(Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaaḅe 1.6-8)

¹⁶ Taalibaaḅe sappo e ngo'o ḅeen njeḅi Galili to dow waamnde nde Iisaa tindinnoo ḅum'en ndeen.

¹⁷ Nde ḅe nji'unoo mo ndeen, ḅe kujidani mo, ammaa woḅḅe maḅḅe cikkitirii.

¹⁸ O ḅattitii, o wi'i ḅe:

—Mi hokkaama baawḅe fuu dow kammu e leydi.

¹⁹ Ndelle, njeḅee to lenyi yimḅe fuu, ngadon ḅum'en taalibaaḅe am, lootiron ḅe lootagal batisima e innde Baabiiwo e Biḅḅo e Ruuhu Ceniido.

²⁰ Njannginon ḅe ḅe njokka ko njamirmi on ḅuum fuu. Anndee, mido wondi e moodon nyannde fuu faa ḅo adunaaru timmi.

**Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana
Keso
Fulfulde Burkina New Testament**

copyright © 2012 SIM International

Language: Fulfulde Burkina (Fulfulde, Western Niger)

Dialect: Burkina

Translation by: SIM International

**Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana
Keso**

This translation, published by SIM International, was published in 2012.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM (Mission Protestante), BP 1552, Ouagadougou 01, BURKINA FASO.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
c32b76d2-ab0d-5ad5-a698-b4140754fcc2